

FOU-RAPPORT

Ung utopi

NÅR HAR DU DET BRA DER DU BOR?
OG HVORDAN KAN VI SAMMEN SKAPE MER AV DET?

Forord fra KLP

Hva slags lokalsamfunn ønsker unge seg?

Verden er blitt et mer usikkert sted. Den demografiske utviklingen gjør at kommunene om få år ikke vil kunne opprettholde tjenester for velferdssamfunnet som det er organisert i dag. Undersøkelser viser at fremtidstroen faller blant våre unge. Vi må derfor spørre: Hvordan ser et bærekraftig samfunn ut i fremtiden? Og hvordan kommer vi dit?

Pensjonsselskapets KLPs 75 års jubileum i 2024 ble markert med å se inn i fremtiden, gjennom unges øyne – i prosjektet Ung utopi. I denne rapporten om prosjektet finner du ikke svaret på hvordan kommunale oppgaver skal løses i fremtiden, men viktig kunnskap om hvordan unge i befolkningen kan involveres og bli en del av fremtidens løsninger.

UTGANGSPUNKT I DET SOM ER BRA

Forskerne Vivi Storsletten og Ove Jacobsen ved Nord Universitet har gjennom flere år utviklet en metode for å bruke dialog med formål om lokalsamfunnsutvikling - utopiverksted.

I 2021 gikk KLP, KS og Nord Universitet sammen om utprøving av metoden i 7 lokalsamfunn.

Det som kjennetegner metoden, er at den tar utgangspunkt i folks konkrete erfaringer om det som er **bra og godt** med å bo der de bor. Ikke, som vi ofte gjør i samfunnsutviklings og politikkutviklingen, i det som er negativt, det vi skal reparere, ønsker oss mindre av eller vil fjerne.

DET VI VIL FÅ TIL SAMMEN

Det som skjer på et utopiverksted er at folk blir bevisst på hva som er bra, hva de ønsker seg mer av. De lærer om hva som er viktig for andre og diskuterer hvordan de sammen kan få til mer av det som er bra. Sammen utvikler de prosjekter som de har lyst til å være med på - og engasjere seg i.

I Utopiverksteder er det de som utvikler prosjektideene som er ansvarlige for å gjennomføre dem ved å ta initiativ til samarbeid med kommune,

næringsliv, frivillige organisasjoner og «ildsjeler». Prosjekter som gir dem energi og mening heller enn å stille krav til kommunen.

Det er en inkluderende metode, for alle har erfaringer, og det er en metode som skaper nye relasjoner i lokalsamfunnene.

Å LØFTE DE UNGES STEMME INN I LOKALSAMFUNNSUTVIKLINGEN

I Ung utopi er metoden videreutviklet for å løfte barnas stemme inn i lokalsamfunnsutviklingen. 250 12 og 13-åringer, - fra hele landet og fra både svært urbane og svært rurale steder – var med i prosjektet.

I samarbeid med kunstinstitusjoner i Bjørvika i Oslo er kunst og kultur som inspirasjon for å styrke de unges fantasi, forestillings- og formidlingsevne kunst og kulturopplevelser også innlemmet i metoden.

FELLES VERDIER PÅ TVERS AV GENERASJONER

Resultatene viser at de mest sentrale verdiene elevene kom frem til gjennom Ung Utopi var svært lik på tvers av skoler over hele landet. De var også svært like de som kom frem i Utopiverkstedene i 2021.

Ut fra de verdiene som er felles på tvers av landet og generasjoner er det tydelig at utfordringen er å legge til rette for å utvikle møteplasser og stimulere til aktiviteter som bidrar til glede, fellesskap, trygghet og stolthet over eget lokalsamfunn. De unge ønsker på samme måte som de voksne å

motvirke tendensen til utenforskap og konkurranse ved å fokusere mer på inkludering og samarbeid.

Erfaringene fra Ung utopi viser at kunst og kulturopplevelser virket både inspirerende og styrket kreativiteten til barna.

UNGES ROLLE I LOKALDEMOKRATIET

En viktig del av Ung utopi var de unges presentasjon av ideer og verdier for kommunestyrene. Erfaringene viser at det i mange kommuner er et potensiale for forbedring i prosessen med å skape god dialog mellom kommuneledelse, skole og elever. Det viser på den andre siden at det også finnes gode eksempler på at kommunens engasjement har bidratt til økt fremtidstro for de unge ved at de blir invitert til medskapning og involvering i realiseringen av fremtidsvisjoner. Det å ha aktive og engasjerte unge innbyggere med på laget virker inspirerende for kommunene i sitt samfunnsutviklingsarbeid.

Et viktig bidrag i tiden fremover blir å følge opp prosjektene fra kommunens side, styrke elevenes kunnskap om ulike veier inn i kommunens samfunnsutviklingsarbeid. Dette vil ha positiv innvirkning på elevenes tro på at det nytter å engasjere seg i nær-demokratisk arbeid.

Les FoU-rapporten og bli med og se hva som skjedde da vi stilte 250 7. klasseelever fra hele landet spørsmålet: «Når har du det bra der du bor? Og hvordan kan vi sammen skape mer av det?»

FOU-RAPPORT

Ung utopi

Ove D. Jakobsen
Vivi M. L. Storsletten

NORD
universitet

Innhold

Forord	6
Abstrakt.....	7
Sentrale problemstillinger og struktur	9
Prosjektbeskrivelse - Hva er Ung utopi?	10
Praktisk gjennomføring av kursdelen i Ung utopi	12
Samling 1 (digital).	12
Samling 2 (digital)	12
Samling 3 (fysisk)	12
Aktualisering og teoretisk kontekst.....	14
Praktisk gjennomføring og resultater fra Utopiverksted Del I - Sokratisk dialog.....	20
Eksempler på fortellinger og verdier.....	20
Refleksjon over lærernes erfaringer	25
Oversikt over resultater (verdier)	26
Refleksjon over verdier – likheter og forskjeller	27
Praktisk gjennomføring og resultater fra Utopiverksted del II – Open space	30
Eksempler på prosjekter	30
Refleksjon over prosjekter i lys av verdier	38
Erfaringer fra Utopiverksted del III – Presentasjon av prosjekter i kommunestyret	40
Undersøkelse av lærernes erfaring med Ung utopi.	44
Metodisk tilnærming	44
Oppsummering og korte kommentarer til resultatene av surveyundersøkelsen.....	45
Samlet vurdering	57
Rammeverk og råd for lokal gjennomføring av Ung utopi	66
Litteratur:	69

Forord

KLP er 75 år i 2024 og markerer dette med å se inn i fremtiden, gjennom unges øyne. Ung Utopi er et prosjekt som skal styrke unges fremtidstro, deres evne til å forestille seg en fremtid de ønsker seg, og forståelse for hva som skal til for å skape en slik fremtid i sine lokalsamfunn.

Senter for økologisk økonomi og etikk HHN/Nord Universitet har over flere år jobbet med utopiverksted som metode for å involvere befolkningen i utvikling av livskraftige lokalsamfunn. Nå har vi videreutviklet metoden for barn og unge. Det er denne metoden som blir brukt når ungdommene skal skissere den fremtiden de ønsker seg i Ung utopi. En ny og viktig del av utopiverkstedet er å bruke kunst og kultur som inspirasjon for å styrke de unges fantasi, forestillings- og formidlingsevne.

Prosjektet som helhet gjennomføres i samarbeid mellom Munchmuseet, Den Norske Opera og Ballett, Deichman Bjørvika, Senter for økologisk økonomi og etikk/HHN/Nord universitet, Bodø europeisk kulturhovedstad 2024, Bjørvikaforeningen i Oslo, Lokalsamfunnsforeningen og KLP.

Bodø 10.03.25 Ove D. Jakobsen og Vivi M. L. Storsletten

Abstrakt

Denne rapporten sammenfatter erfaringer og resultater fra prosjektet Ung utopi, hvor barn og ungdom gjennom kreative prosesser i et Utopiverksted fikk muligheten til å påvirke sine lokalsamfunn. Ung utopi var et samarbeidsprosjekt mellom KLP, Lokalsamfunnsforeningen, Munch museet, Den norske opera og ballett, Deichman Bjørvika, Bjørvikaforeningen, Bodø2024 og Senter for økologisk økonomi og etikk, Nord universitet.

Utopiverksteder er en godt dokumentert metode som er gjennomført i mer enn 60 lokalsamfunn der innbyggerne blir engasjert til aktiv deltakelse i utviklingen av egne lokalsamfunn gjennom nedenfra og opp aktiviteter. Det vil si at de som utvikler prosjektideene også er ansvarlige for å gjennomføre dem ved å ta initiativ til samarbeid med kommune, næringsliv, frivillige organisasjoner og «ildsjeler». I Ung utopi har samarbeidet med kulturinstitusjonene i Bjørvika og Lokalsamfunnsforeningen stått sentralt.

For å motvirke resultatene fra flere undersøkelser som viser at dagens barn og unge har et negativt syn på fremtiden inviterte KLP 250 elever fra 7-klasser fra ulike steder i landet til å være med i et prosjekt der de fikk mulighet til å bidra aktivt til å forme fremtiden i sitt eget lokalsamfunn. Målet med Ung utopi var å se lokalsamfunnene med de unges øyne, å bidra til å skape fremtidsoptimisme blant barn og unge, og inspirere kommuneledere til å lytte til og inkludere de unge i demokratiske prosesser. Ung utopi aktiviserte elevene gjennom å delta i et Utopiverksted som består av ulike dialogmetoder. Her utviklet de en felles forståelse for hvilke verdier som de ønsket seg mer av i sine lokalsamfunn.

De mest sentrale verdiene elevene kom frem til var glede, natur, felleskap, stolthet og trygghet. Alle verdiene er nært koblet til det å ha gode relasjoner; det å gjøre ting sammen og oppleve fellesskap. Det er interessant å registrere at nesten de samme verdiene ble funnet hos voksne i en serie Utopiverksteder som ble gjennomført i samarbeid med KLP i forbindelse med kommunekonferansene i 2021. Her ble trygghet, nærhet, inkludering, natur og kultur fremhevet som sentrale verdier.

Ut fra de verdiene som er felles på tvers av generasjoner er det tydelig at utfordringen er å legge til rette for å utvikle møteplasser og å stimulere til aktiviteter som bidrar til glede, fellesskap, trygghet og stolthet over eget lokalsamfunn. De unge ønsker på samme måte som de voksne å motvirke tendensen til utenforskap og konkurranse ved å fokusere mer på inkludering og samarbeid. Ingen, hverken unge eller voksne, nevner økt forbruk som en viktig verdi for fremtiden. Mange av forslagene handlet om å skape inkluderende møteplasser til felles glede, hvor de kan være aktive, sosiale og trygge. For å få bedre tid til sosiale aktiviteter var det noen elever som foreslo leksefri skole. Ønsket om fritidsklubber, ballbinge, trampolinepark, badeland og aktivitetspark i skogen vitner om bevissthet rundt behovet for både fysisk aktivitet

og sosial tilhørighet. Det forutsetter at møteplasser og aktiviteter må være åpne og tilgjengelige for alle, noe som bidrar til en mer rettferdig fordeling av goder. I små kommuner med lange avstander er elevene også opptatt av at det legges til rette for bedre og gratis kollektivtransport. Ved de fleste skolene sier elevene at de ønsker å være med i prosessen med å gjennomføre prosjektene i praksis, og de hadde mange gode forslag på ulike samarbeidspartnere i tillegg til kommunen.

Evalueringsene viser at elevene var svært motiverte i prosessen fra verdi- og prosjektutvikling, inkludert opplevelsene i Bjørvika i Oslo med kunst- og kultur, og frem mot presentasjon for kommuneledelsen. Når det gjelder kunst og kulturens rolle i prosjektet, viser surveyundersøkelsen at hele 91 % av lærerne mener at kunst og kultur har en viktig funksjon i å stimulere elevenes kreativitet. Mottakelsen i kommunen var i hovedsak positiv og en god opplevelse for elevene. Av lærerne var det 90,9% som svarte at kommuneledelsen var veldig positiv til elevenes presentasjon av egne prosjekter.

Når det gjelder oppfølgingen i etterkant av møtet med kommunen er resultatene svakere. Et par måneder etter presentasjonene, er det 36,4% av lærerne som gir positivt svar på at oppfølgingen av elevenes prosjekter fra kommunens side har vært god. Dette samsvarer med funn fra intervjuene med lærere, som uttrykte at politikerne viste stor entusiasme under selve presentasjonene, men at konkrete tiltak i etterkant ofte uteble.

Resultatene spriker slik at noen steder er elevene aktivt involvert i videreutviklingen av forslagene til tiltak. Mens det andre steder finnes et stort potensial for forbedring i prosessen med å skape god dialog mellom kommuneledelse, skole og elever. Det er imidlertid fortsatt mulighet for de involverte kommunene å styrke dialogen med elevene og finne frem til spennende samarbeidsformer der elevene blir trukket aktivt inn i arbeidet med å realisere noen av de foreslåtte prosjektene. Resultatene fra intervjuer og survey indikerer at politikernes oppfølging av forslagene til tiltak er av stor betydning for at elevene skal få et mer positivt syn på fremtiden. Når unge opplever at deres forslag og engasjement ikke fører til konkret handling, kan dette svekke deres tro på at demokratisk deltakelse har en reell effekt. Men det finnes flere gode eksempler på at kommunens engasjement har bidratt til økt fremtidstro for de unge ved at de blir invitert til medskapning og involvering i realiseringen av fremtidsvisjoner. Det å ha aktive og engasjerte unge innbyggere med på laget virker også inspirerende for kommunene i sitt samfunnsutviklingsarbeid.

Samlet sett indikerer rapportens funn at Ung utopi har vært en vellykket læringsarena for demokratisk deltakelse. Resultatene av undersøkelsen peker også på at lærerstøtte og kunstneriske metoder spiller en sentral rolle i å skape engasjerende og meningsfulle læringsopplevelser som motiverer unge til å delta aktivt i samfunnsutviklingen. For å stimulere god læring er samspillet mellom skolen og lokalsamfunnet viktig. Dette krever økt engasjement fra kommunene og skolen i tillegg til strukturelle tiltak for å integrere ungdomsmedvirkning som en systematisk del av samfunnsplanleggingen.

Sentrale problemstillinger og struktur

I denne rapporten dokumenteres prosess og resultater av Ung utopi. Rapporten belyser flere problemstillinger knyttet til prosjektet;

- Bidrar ung utopi til at barn og unge tenker mer over fremtiden og hvordan de har mulighet til å påvirke utviklingen av eget lokalsamfunn?
- Bidrar deltakelse i prosjektet til å styrke ungdommens fremtidstro og utfordre lokalpolitikere?
- I hvor stor grad tenker barn og unge fra forskjellige deler av landet likt om hvilke verdier som er viktige for dem i sitt lokalsamfunn?
- Hvordan kan kunst og kultur styrke barns evne til å forestille seg en fremtid de ønsker seg?
- Hvordan kan barn og unges verdier og aktiviteter bidra i kommunens planarbeid på en hensiktsmessig måte?

Rapporten skal i tillegg til å beskrive og vurdere Ung utopi i lys av ideer og formål, konkretisering og gjennomføring også vise hvordan erfaringene fra skoler fra hele landet kan danne grunnlag for å utvikle en praktisk anvendelig metode for bruk i skolen. Formålet er å bidra til en relevant undervisningsmetode for å nå målsetninger beskrevet i Overordnet læreplan for norsk skole; demokrati, bærekraft, og livsmestring.

Vi har valgt følgende struktur for å belyse problemstillingene. Innledningsvis gir vi en kortfattet oversikt over de aktivitetene som inngår i Ung utopi. Deretter formulerer vi en teoretisk ramme som på den ene siden setter spørsmålene i perspektiv og på den andre siden definerer en kontekst for vurdering av resultatene. Neste steg er en redegjørelse for erfaringer fra gjennomføring og vurdering av resultater (verdier) av fase 1 i Utopiverkstedet (Sokratisk dialog). Videre følger en gjennomgang av resultater (prosjekter) i fase 2 av Utopiverkstedet (Open Space), samt kopling av prosjekter mot verdier. Til slutt ser vi på erfaringene rundt presentasjon av prosjektene for kommunestyret.

Med utgangspunkt i erfaringene og resultatene fra gjennomføringen av Ung utopi har vi vurdert prosjektet i sin helhet. Vi har supplert med informasjon gjennom semistrukturert intervju med en fokusgruppe bestående av 5 utvalgte lærere og en surveyundersøkelse der alle de involverte lærerne utgjorde populasjonen. Resultatene fra undersøkelsene blir presentert og diskutert ut fra problemstillingene og den teoretiske konteksten.

Siste del av rapporten konkluderer med noen råd for hvordan en best kan legge til rette for Ung utopi i lokal versjon. Her inkluderes også noen innspill til hvordan en kan legge til rette for inspirasjon fra kunst og kultur i utviklingen av kreative fremtidsprosjekter.

Prosjektbeskrivelse - Hva er Ung utopi?

Samfunnet står overfor store utfordringer som den enkelte kommune eller fylkeskommune ikke kan løse alene. Det handler om demografi, klima, ungt utenforskap, fattigdom og en strammere økonomi. Ifølge UNG2024 (Opinion.no) ser over halvparten av unge i Norge mørkt på fremtiden. Det er en stor utfordring for demokratiet, fordi engasjementet for utvikling av eget lokalsamfunn faller. Ung utopi er et bidrag for å snu den negative utviklingen.

Ung Utopi skal styrke de unges evne til å utvikle positive fremtidsbilder og konkrete prosjekter ved å inspirere til medvirkning i lokalsamfunnene der de bor. 11 skoleklasser bestående av omtrent 250 elever fra hele landet var med på et Utopiverksted. Et utopiverksted består av tre faser. Den første begynner i klasserommet og handler om å finne felles verdier gjennom elevenes egne fortellinger (Sokratisk dialog). Med utgangspunkt i utfordringen «Fortell en historie der du opplevde noe positivt i ditt lokalsamfunn», ble elevene oppfordret til å bidra med en selvopplevd fortelling om en god opplevelse i sitt nærmiljø. Etter at elevene hadde fremført sine fortellinger oppfordret læreren elevene til å velge en fortelling som de skulle se nærmere på. Deretter gikk elevene gjennom alle fortellingene sammen med læreren der utfordringen var å finne frem til hva det var som gjorde fortellingene til gode eksempler på et godt liv.

Her fikk elevene øvelse i å finne frem til og prioritere ulike verdier. Etter at de hadde gått gjennom fortellingene og notert alle verdiene som ble nevnt på tavlen var oppgaven å finne ut hvilke verdier som er overordnet, det vil si verdier som omfatter flere av de andre som er nevnt. For eksempel omfatter «samhold», verdiene «gjøre noe sammen med andre», «være på tur med venner», «invitere ensomme mennesker til felles aktivitet». Prosessen avsluttes med at de står igjen med 4-5 sentrale verdier.

Den andre fasen ble gjennomført da elevene møttes i Bjørvika. Der gjennomførte de et felles verksted der de utviklet konkrete prosjekter i klassene. Som inspirasjon fikk de oppleve noen av Norges fremste kunst- og kulturinstitusjoner, Munchmuseet, Den norske opera og ballett og Deichman Bjørvika. Formålet med besøket på kulturinstitusjonene var å stimulere og inspirere de unge til å se nye muligheter for fremtiden. Sammen med barn og unge fra andre deler av landet ga denne introduksjonen nye opplevelser, impulser og perspektiver. Erfaringene tok de med seg inn i en felles samling på Munchmuseet. Der arbeidet de videre med å utvikle konkrete nyskapende prosjekter som bygde på de verdiene som ble utviklet i fase 1. I en tilpasset form for Open Space fikk elevene i oppgave å skissere og presentere prosjektideer for sine klasser, når disse prosjektideene var presentert ble arbeidsgruppene etablert.

Tanken bak dette, i kombinasjon med møter og samtaler mellom de unge fra alle kanter av landet, var å inspirere hverandre. Deretter var utfordringen for elevene å utvikle konkrete prosjekter som de selv skulle være med å gjennomføre i praksis.

Den tredje fasen i Utopiverkstedet ble gjennomført da elevene var tilbake på skolen i hjemkommunen. Utfordringen var nå å utarbeide en presentasjon av prosjektene som de ønsket å formidle for kommunen. Der prioriterte og videreutviklet de prosjekter som de gjerne vil være med å gjennomføre. Elevene ble oppfordret til å trekke inn erfaringer fra besøket i Bjørvika og å knytte an til fantasi og forestillingsevne i dette arbeidet. Når fremtidsbildene og prosjektene ble presentert for kommunestyret skulle kommunen og elevene bli enige om hvordan de kan følge opp forslagene i praktisk handling. Gjennom den aktive deltakelsen var målet å utvikle forståelse for betydningen av demokratiske prinsipper og arbeidsformer hos elevene, samtidig som kommunestyrene fikk inspirasjon til å utvikle arenaer for samarbeid med ungdom i det videre arbeidet med samfunnsutvikling. Møtet med ordfører og kommunestyret skulle gi elevene en opplevelse av at det nytter å engasjere seg dersom de ønsket å være med å forme fremtiden i sitt lokalsamfunn.

Følgende skoler var med i Ung utopi:

Sarpsborg: Varteig, Heim: Sodin, Vennesla: Kvarstein, Notodden: Høgås, Høyanger: Lavik/Bjordal, Volda: Øyra, Sauda: Risvoll, Oslo: Gamlebyen, Lyngen: Eidebakken, Narvik: Skistua og Ringsaker: Mørkved

Praktisk gjennomføring av kursdelen i Ung utopi

Ung utopi ble innledet med et oversiktskurs for lærere om Utopiverksted som metode. Det ble gjennomført to digitale samlinger med påfølgende fysisk samling på Gardermoen. Samlingen på Gardermoen satte søkelys på praktiske øvelser i bruk av metoden. I tillegg var samlingen også arena der alle samarbeidsaktører i prosjektet fikk muligheten til å bli bedre kjent med hverandre. Representanter fra kunst- og kulturinstitusjonene fortalte om opplegget for elevene og KLP orienterte om de praktiske sidene ved Oslo-turen samt tentativt program.

Samling 1 (digital).

I den første samlingen ble bakgrunn for Ung utopi presentert. I tillegg ble ulike dialogmetoder diskutert i sammenheng med ideene bak utopiforskning. Utopiverksted som metode har som formål å bidra til fremtidshåp gjennom deltakelse og medansvar i samfunnsutviklingen. Den teoretiske gjennomgangen ble knyttet opp mot utfordringen i NOU 2020:15 Det handler om Norge - Bærekraft i hele landet, der det blir fremhevet at endring krever utprøving av helt nye virkemidler og politikk. Ung utopi er et eksempel på en helt ny metode som retter søkelyset mot hvordan barn og unge kan bli aktivt med i utformingen av eget fremtidssamfunn. For å lykkes stiller det krav til både skole og kommunepolitikere. I samling 1 var fokus på Sokratiske dialog.

Samling 2 (digital)

Den andre samlingen hadde fokus på Bærekraftig samfunnsutvikling i lys av økologisk økonomi. Etter en kort introduksjon og refleksjoner over erfaringene fra første samling diskuterte vi forskjellen mellom forandring og forbedring. Forbedring krever at endringene blir sett i sammenheng med en verdiskala. På denne måten blir første fase i utopiverkstedet aktualisert. For å lansere forslag til forbedringer i lokalsamfunnet er det en forutsetning at det er enighet om noen felles verdier. Når det gjelder forandring er det endringsprosess som ikke er relatert til verdier. I den andre samlingen sto ideene bak og prinsippene for praktisering av Open Space i sentrum. Det var også rom for samtale i plenum, spørsmål og svar underveis.

Samling 3 (fysisk)

Programmet på Gardermoen var orientert om praktisk gjennomføring av metoden og deling av erfaringer. En lærer som var sentral i en pilotgjennomføring av Utopiverksted

for elever i 7-klasse i Bodø, i samarbeid med Bodø2024, delte erfaringer med gruppen. Gruppen ble enige om å invitere til digitale treff mellom skolene for å utveksle erfaringer med gjennomføringen av fase 1. Som en bli-kjent-øvelse ble klassene oppfordret til å lage videoer på totalt maks 5 minutter. I videoen kunne skolene dele informasjon om; Hva er bra der de bor? Hva er de stolte av? Hva tror de er spesielt med stedet de bor i forhold til de andre? Elevene kunne velge hvilken stil de ønsket å bruke i presentasjonen; for eksempel i Tik tok-stil eller en nyhetsreportasje.

Aktualisering og teoretisk kontekst

Prosjektet Ung utopi er motivert ut fra erkjennelsen av at dagens samfunn står overfor store utfordringer når det gjelder utenforskap, tap av mening og trusler mot demokratiet. Utfordringene i dag skyldes i stor grad at problemene i praksis henger sammen mens kunnskapen er delt inn i en rekke spesialiteter. For å kaste lys over komplekse problemstillinger er det derfor nødvendig å sette dem inn i et flerfaglig perspektiv der vi fokuserer på sammenhenger mer enn detaljer.

Endring gjennom resonans

Den tyske sosiologen Hartmut Rosa (2023) påpeker at vi lever i en tid preget av kriser på mange nivåer, økologisk, økonomisk, politisk, og personlig. Resultatet er fremmedgjøring i forhold til oss selv, hverandre og verden. En viktig årsak til problemene er at ideen om evig vekst, økonomisk, teknologisk og kulturelt er i konflikt med virkeligheten, inkludert den menneskelige natur. De negative konsekvensene av ubegrenset vekst blir stadig mer åpenbare på en klode som ikke vokser. Et annet kjennetegn ved det sen-moderne samfunn er at livskvalitet måles kvantitativt etter stadig flere kriterier. Det blir i økende grad definert parametere for hvordan vi skal oppnå fremgang og økt status gjennom kriterier som er målbare, sammenlignbare og med mulighet til å forbedre. Rosa påpeker at vi i dag står ved et veiskille der vi må tenke nytt om hvordan vi organiserer økonomi, samfunn og hvordan vi lever våre egne liv. Med andre ord endring både individuelt og på systemnivå.

For å håndtere utfordringene skiller Rosa mellom tre hovednivåer: analyse, diagnose og terapi. For det første handler det om å identifisere og definere de viktigste utviklingstendensene i et samfunn, både på strukturelt og kulturelt nivå. For det andre er fokus å identifisere og definere årsakene til problemene. Akselerasjonen (alt går i raskere tempo) i det sen-moderne samfunnet har ført til en opplevelse av fremmedgjøring. For det tredje er utfordringen å finne løsninger eller muligheter for å rette opp i de utfordringene som er identifisert på analyse og diagnosenivået. Ifølge Rosa kan vår oppfatning av virkeligheten endres gjennom resonans. Med resonans mener Rosa en form for dyp, gjensidig forbindelse med omverdenen, enten det gjelder andre mennesker, naturen, eller oss selv.

Positive fremtidsbilder

Den amerikanske økologiske økonomen Robert Costanza (2023) foreslår en struktur for løsning på utfordringene som er svært lik de ideene vi finner hos Rosa. Costanza foreslår at i stedet for å utbrodere alle problemer på en mest mulig dramatisk måte er det mer

virkningsfullt å beskrive en positiv løsning, det vil si at utfordringen er å utvikle prosjekter som bidrar til å virkeliggjøre fremtidige lokalsamfunn som menneskene ønsker å virkeliggjøre. Ifølge Costanza vil det å konfrontere direkte med problemene i et forsøk på å skremme mennesker til endring ofte føre til fornektelse av problemene. Dermed virker det mot sin hensikt. Likevel skjer dette ofte med den konsekvens at både barn og voksne får et pessimistisk syn på fremtiden. Det er mer virkningsfullt å skape fremtidstro gjennom å utvikle utopier eller visjoner i en gruppe engasjerte mennesker i et lokalsamfunn, for deretter å kommunisere resultatene til et større samfunn for på den måten å inspirere til å sette i gang liknende utviklingsprosjekter (Costanza 2023, s. 83).

Åpen dialog

Den kanadiske filosofen Charles Taylor (1991) utdyper ideene til Rosa og Costanza ved å påpeke at livet har en dialogisk karakter. Det vil si at vi forstår oss selv gjennom relasjoner med andre og at den sosiale konteksten gir grunnlag for å oppleve mening. Med andre ord noe som har egenverdi. Taylor påpeker at en alvorlig trussel i det moderne samfunn er at egenverdi er i ferd med å overskygges av instrumentell verdi. Det vil si at det som ikke er nyttig blir oppfattet som uten verdi. Fordi det moderne samfunnet trekker oss i retning av egosentrisitet og instrumentelle verdier er det ifølge Taylor viktig å legge til rette for åpen dialog der felles verdier blir tydeliggjort. Dersom vi ser Ung utopi i dette perspektivet blir det viktig å legge til rette for refleksjon over hva som bør være våre mål, og om den instrumentelle fornuften bør spille en mindre rolle i livene våre enn den gjør.

Noreena Hertz (2021) nyanserer bildet og påpeker at ensomhet er blitt en dominerende tilstand i det 21. århundret, drevet av teknologisk utvikling, nedbrytning av samfunnsinstitusjoner og en individualistisk økonomisk politikk. Ensomhet er ikke bare et individuelt problem; det utgjør en trussel mot demokratiet fordi mennesker trekker seg tilbake fra fellesskapet. Årsakene til denne utviklingen er ikke entydige.

Hertz beskriver hvordan moderne samfunn fremmer isolasjon gjennom blant annet urban travelhet som begrenser tid til sosiale relasjoner og selvbetjeningsløsninger som reduserer menneskelig kontakt. Resultatet er en fremmedgjort tilværelse hvor folk spiser alene, unngår sosiale arenaer og opplever en følelse av meningsløshet. Utenforskap og ensomhet bidrar til alvorlige helsemessige konsekvenser som hjertesykdom, kreft og demens. På samfunnsnivå svekker ensomhet sosiale relasjoner som er grunnleggende for demokratisk deltakelse. Ved å legge til rette for dialog mellom mennesker bidrar Ung utopi til å motvirke de negative utviklingstrekkene Hertz mener er en trussel mot mening og demokrati.

Et samfunn basert på dialog legger til rette for nye former for økonomisk demokrati, der forholdet mellom produksjon, reproduksjon og forbruk blir tydeligere. Resultatet er at vekstøkonomiens mål om alltid å ha mer, endres til et fokus på å ha nok. En slik tilnærming bidrar til å redusere den fremmedgjøringen mange opplever i dagens samfunn.

Dialog på flere nivåer

Westoby og Dowling (2013, s 61) skiller mellom dialog på ulike nivåer; mikro-, meso-, makro- og meta-nivå:

1. Bonding (micro): Bygge og pleie målrettet mellommenneskelige forhold gjennom dialog.
2. Banding (mezzo): Flytte det som tidligere kunne vært følt som en privat bekymring til kollektiv offentlig handling. Flytter seg fra hensiktsmessige forhold til deltakende handlingsgrupper. Enighet om å gjøre noe sammen som en gruppe.
3. Building (makro): Forme og stabilisere grupper som kan bære arbeidet på en bærekraftig måte. Strukturere arbeidet. Som samfunnsutøvere utfordres vi ikke bare til å takle årsakene til problemene, men også for å skape nye institusjoner som reflekterer drømmene om nye måter å organisere og administrere et godt liv i et godt samfunn.
4. Bridging (meta): Koble stabile grupper til allianser, koalisjoner, samarbeidsarrangementer, nettverk og føderasjoner som gjør det mulig for folk å takle translokale eller til og med globale problemer. Mennesker som arbeider sammen som lokalsamfunn kan fungere både lokalt og globalt.

Vi kan med denne rammen fremme dialogisk samfunnsutvikling som en etisk, økonomisk og politisk praksis for progressiv og nyskapende samfunnsendring. Dette innebærer at folk kan velge å adoptere holdninger som motarbeider dominans og fremmer mangfold, kreativitet, dialog og transformasjon. Åpenhet og dialog mellom mennesker bidrar til sosial innovasjon, og nye måter å organisere sosiale arrangementer på. Disse innovasjonene er tydelig orientert mot verdier som rettferdighet, likestilling og økologisk bærekraftighet.

Nærdemokrati

Prosjektet Ung utopi har som ambisjon å bidra til positiv samfunnsutvikling ved å inspirere og engasjere barn og unge til å være aktivt med i demokratiske prosesser. For å lykkes er det viktig at det blir etablert åpne møteplasser der alle som vil være med å utvikle lokalsamfunnet kan møtes. Mer deltakelse og engasjement i lokalbefolkningen

bidrar til et bedre samfunn på flere områder. Deltakelse i nærdemokrati gir mulighet til å påvirke utviklingen og kilde til å realisere individuelt og fellesskapets potensial. Uformelle samarbeidsgrupper åpner for utvikling av nye former for deltagelse, som gjør det mulig å reformere tankemåte og kultur i kommunen. I denne sammenhengen fremstår Ung Utopi som et viktig bidrag til å inspirere ungdom til være med i å forme livskraftige og bærekraftige lokalsamfunn.

Gjennom inkluderende dialogiske prosesser utvikles et demokratisk grunnlag for å oppnå økologisk balanse, kulturell bærekraft og livskvalitet. Målet er å legge til rette for samskaping med søkelys på livgivende, stimulerende og utviklende prosjekter. På denne måten er det mulig å inspirere til økt fremtidsoptimisme. Denne tilnærmingen til prosjektet Ung utopi samsvarer med anbefalingene i NOU 2020:15 «Det handler om Norge -Bærekraft i hele landet», som fremhever betydningen av å skape inkluderende lokalsamfunn der alle, spesielt ungdom, har en rolle i utviklingen av fremtidens bærekraftige samfunn.

Ung utopi skal inspirere barn og unge til å være aktive medskapere i prosesser som balanserer økologiske, kulturelle og økonomiske hensyn. Dette reflekterer en nøkkelidé i NOU 2020:15, der det understrekes at medvirkning fra unge er avgjørende for å styrke lokaldemokratiet og skape samfunn preget av høy livskvalitet innenfor naturens tålegrenser.

Ambisjonen bak Ung Utopi er dermed transformativ: Det innebærer blant annet at arbeidet med å utforme fremtiden inkluderer flere stemmer der barn og ungdom får økt innflytelse noe som bidrar til økt fremtidsoptimisme og fremtidig bolyst. Som nevnt tidligere bidrar Ung utopi ikke bare til kreative løsninger, deltagelse i prosjektet styrker også sosiale relasjoner og fellesskap, noe som er helt sentralt i arbeidet med å forebygge ensomhet og polarisering – en økende utfordring i dagens samfunn.

Det er viktig å poengtere at Ung utopi legger en dynamisk forståelse til grunn. Det vil si at det ikke er snakk om statiske formuleringer av ideelle løsninger, men at utviklingen skjer gjennom små steg i riktig retning. En deltakende tilnærming vektlegger inkluderende og respektfull lytting, med mål om å utvikle felles verdier og mål, utforske mulige endringer, og samskape planer for endring uten å foreskrive forhåndsbestemte løsninger. For å implementere de prosjektene som foreslås er det nødvendig å inspirere til forpliktende samarbeid mellom ulike aktører i samfunnet.

Det gode liv

Den amerikanske psykologen Martin Seligmann (2003) skiller mellom tre nivåer i det gode liv. For det første må vi få dekket våre grunnleggende behov for nødvendighetsvarer som hus, mat og klær. For det andre må det legges til rette for at vi får mulighet til å

utvikle oss som et helt menneske, det vil si at vi ikke bare skal fokusere på å utvikle en spesiell egenskap. Det tredje nivået innebærer at et godt liv forutsetter at vi har fokus på noen utenfor oss selv, en verdi vi ønsker å arbeide for sammen med andre. Ung utopi har et særlig fokus på nivå 2 og 3 det å utvikle sitt potensial og skape mening gjennom samarbeid med andre for å nå felles mål.

I stedet for å kontrollere og dominere verden, bør vi fokusere på og lytte til, respondere på, og bli påvirket av det som møter oss. Dette innebærer ikke at vi skal gi opp forsøkene på å forstå og forme verden rundt oss, men at vi må erkjenne at ikke alt kan, eller bør, være under vår kontroll.

Det innebærer for det første å skape engasjement gjennom dialogiske prosesser. For det andre å utvikle noen felles mål for utviklingsprosessene. For det tredje å konkretisere handling som skal lede i retning mot de definerte verdiene. Og for det fjerde å invitere aktuelle interessenter til å delta i gjennomføringen.

Utvikling av levende lokalsamfunn

Denne rapporten er mer enn en oppsummering og vurdering av prosjektet Ung utopi, den skal oppsummere med rammeverk og råd for hvordan barn og unge kan inkluderes i utviklingen av lokalsamfunn som fremmer økologisk balanse, kulturell bærekraft og sosial inkludering. I tråd med Hertz' analyse og anbefalingene i NOU 2020:15, viser Ung utopi at en mer inkluderende, meningsfull og bærekraftig fremtid er mulig. Det krever at vi gir rom for barn og unge som aktive bidragsyttere, og styrker fellesskapet på tvers av generasjoner. Fremtiden formes lokalt – gjennom deltakelse, samarbeid og en felles forståelse av vår rolle i samfunnet.

I overensstemmelse med Hertz som argumenter for behovet for inkludering i en tid preget av økende oppsplitting gir Ung utopi bidrag til å bygge en kultur preget av gjensidig tillit og samarbeid, der innbyggerne ser seg selv som aktive medskapere av lokalsamfunnets fremtid, snarere enn passive mottakere av politiske beslutninger. I tråd med Rosa er utfordringen å legge til rette for prosesser som bidrar til resonans. Ung utopi er også i overensstemmelse med Costanzas påpekning av at endring skjer gjennom fortellinger som beskriver en positiv fremtid.

Ung utopi bidrar i tillegg til å konkretisere skolens mål om å stimulere elevenes evne og vilje til demokratisk deltakelse. I Overordnet læreplan blir det fremhevet at elevene skal utvikle kunnskap om demokratiets forutsetninger, verdier og spilleregler, og å gjøre dem i stand til å delta aktivt i demokratiske prosesser. Det vil si at demokrati ikke er noe som bare læres i teorien, men ved å *erfare, innøve* og *internalisere* demokratiske prosesser og verdier i en konkret kontekst og som en erfart praksis. Praksis kan skje ved at elevene får mulighet til deltakelse i prosesser fram mot politiske beslutninger ([Demokratilæring:](#)

[om- gjennom- for | Dembra](#)). Gjennom deltakelse i Ung utopi får elevene gjennom egenaktivitet trening i kritisk tenkning, håndtere meningsbrytninger og respektere uenighet ([Demokrati og medborgerskap | udir.no](#)). Intensjonen er at deltakerne i Ung utopi skal bidra til å utvikle prosjekter som både er innovative og inkluderende, det vil si at ungdommens stemmer blir hørt og at de bidrar til å utforme forslag til handling.

For å lykkes kreves det at kommune, næringsliv, organisasjoner og lokalsamfunnet generelt er motivert til å bidra i ulike former for dialogbasert samarbeid. For å stimulere kritisk tenkning og kreativitet fungerer Ung utopi også som en plattform for dialog mellom elever og kunstnere fra ulike områder (Munchmuseet, Deichman Bjørvika og Den Norske Opera og Ballett).

En sentral forutsetning i prosjektet er at fremtiden ikke er en fjern horisont, den formes her og nå i lokalsamfunnene hvor ungdommene bor og lever. Dette er i tråd med behovet for å forankre bærekraftige løsninger lokalt. Ungdommenes aktive deltakelse i medskapende prosesser bidrar til å bygge livskraftige meningsfulle og bærekraftige fellesskap.

Praktisk gjennomføring og resultater fra Utopiverksted Del I - Sokratisk dialog

Eksempler på fortellinger og verdier

Denne oversikten viser hvordan elever fra ulike skoler over hele landet har jobbet med å utforske verdier gjennom egne fortellinger og opplevelser. Gjennom muntlige og skriftlige øvelser har elevene delt minner som betyr noe for dem, reflektert over hva som skaper glede og som gjør det fint å leve der de bor, og funnet verdier knyttet til disse opplevelsene. Tilnærmingen har variert fra skole til skole, men felles for alle er engasjementet og de spennende fortellingene som har kommet frem.

I det følgende presenteres en oversikt over fortellingene som skolene hadde med seg til arrangementet i Bjørvika, fortellingene var grunnlaget for de verdiene elevene ble enige om. Etter gjennomgangen av fortellinger og verdier reflekterer vi over noen erfaringer lærerne gjorde under prosessen basert på samtaler med lærerne.

Varteig skole, Sarpsborg, Viken

I Oslo oppsummerte de alle fortellingene med: *Vennskap og det å gjøre aktiviteter i nærområdet.*

Noen av fortellingene klassen hadde arbeidet seg gjennom var disse:

- Når jeg er med venner i byen, fordi da kan jeg føle samhold og vi kjører el-sparkesykkel. Venner fra andre steder og klassen. Samhold
- Jeg har det bra på speiderleir, med mine speidervenner fordi jeg synes speideren er gøy.
- Jeg har det bra når jeg er på Børte vann og bader, eller padler med kano. Jeg har det bra når jeg er ute med båt, og når jeg fisker i skjærgården i Sarpsborg. Jeg har det bra når jeg er sammen med venner, og det å overnatte hos en venn.
- Jeg har det bra når jeg kommer hjem og ser hunden min, da blir jeg skikkelig glad. – Når katten min står og venter på meg i vinduet.
- Jeg har det bra når jeg lærer på skolen.

Verdiene klassen ble enige om var mestring, trygghet og stolthet.

Sodin skole, Heim, Trøndelag

I Oslo presenterte de følgende to fortellinger som lå til grunn for verdiene:

1: Da Statsråd Lehmkuhl seilte inn Hemnefjorden. I forbindelse med serien Sommerskuta kom seilskuta Statsråd Lehmkuhl på besøk til bygda vår. Skipet seilte inn fjorden som et enormt syn, seilskuta hadde flere hundre båter rundt seg på turen inn fjorden. Seilasen ble filmet og mange av oss fikk se oss selv igjen på tv etterpå. Det sto folk overalt langs fjorden, langs bryggene og i fjæra. Det var stor stemning og mye folk. Dette var en opplevelse av at vi gjorde noe felles alle sammen i bygda vår, alle hadde mulighet til å være med.

2: To brødre var ute og kjørte ATV på en smal grusvei. Plutselig så kom det en skarp sving, og ATV'en løftet seg opp på to hjul og det var stor fare for å velte. Det føltes som en evighet før den landet på alle fire hjulene igjen, og de unngår en skikkelig ulykke. På nedsiden av veien var det en skikkelig bratt skrent. Følelsen i etterkant at dette gikk bra var en helt enorm lykkefølelse. Brødrene hadde ikke alltid vært bestevenner, men denne opplevelsen var noe de delte resten av livet, dette ble en hemmelighet som de aldri fortalte til foreldrene sine og noe som knytta dem godt sammen.

Verdiene klassen ble enige om var trygghet, felleskap og samhold.

Kvarstein skole, Vennesla, Agder

I Oslo presenterte de følgende to fortellinger som lå til grunn for verdiene:

1: En dag jeg hadde det fint i Vennesla er når meg og noen venner var i sentrum og tullet og tøyset. Det var fint for alle var sammen og glade. Folk følte seg inkludert og en del av gjengen.

2: En dag jeg hadde det fint i Vennesla var når jeg var på fisketur med gode venner. Vi har en veldig fin elv og fiske i. Det var bare en som fikk fisk, men vi hadde det gøy likevel.

Noen av de andre fortellingene klassen hadde arbeidet seg gjennom var disse:

- Vi var ferdig med siste forestilling og sceneteppet gikk igjen. Plutselig begynte alle å grine og klemte hverandre. Meg og noen andre lagde en ny tradisjon med å spreie hverandre i fjeset hver gang det var siste forestilling. Ingen ville gå, vi hadde blitt en familie.

- En gang så var jeg i sentrum med mange andre jenter og shoppa, det var hyggelig. Og vi fikk is og masse godteri, og så gikk vi hjem til den ene jenta og overnattet.
- En dag jeg hadde det fint i Vennesla var når jeg var i sentrum med vennen min og hunden hennes. Det var veldig gøy.

Verdiene klassen ble enige om var takknemlighet, vennskap, stolthet og kvalitetstid.

Høgås skole, Notodden, Telemark

I Oslo presenterte de følgende fortelling som lå til grunn for verdiene:

En historie om en fotballkamp, der vi lå under med to mål helt til slutten av kampen, men vi klarte så vidt å snu det helt på slutten, alle var glade og alle var fornøyde med kampen.

Noen av de andre fortellingene klassen hadde arbeidet seg gjennom var disse:

- Jeg hadde vært skadet i over en måned og skulle endelig spille min første kamp siden skaden. Vi takket for kampen og kunne nesten ikke tro at vi hadde vunnet og jeg fikk masse skryt for redningen min som avgjorde kampen vår alle sto og feira og vi tok heia ropet vårt. Alle gikk rundt blide og det er en kamp som jeg mest sannsynlig ikke kommer til å glemme med det første
- Jeg er 12 år og mitt beste minne var da jeg kjørte til Oslo for å hente hundene mine da jeg var 10 år med mamma pappa og Julia store søsteren min. Vi dro hele veien til Oslo for å møte dem. Vi gledet oss! Vi skulle hente en men vi syntes synd på den ene andre hunden som ikke fikk et hjem. Så vi fikk to isteden for bare en. Det syntes jeg var veldig bra. Det var det beste valget i livet mitt.

Verdiene klassen ble enige om var fellesskapsgleder, familie og mestring.

Lavik & Bjordal skole, Høyanger, Vestland

I Oslo presenterte de følgende fortelling som lå til grunn for verdiene:

Når det er sommer og det er varmt pleier vi grille god mat og gjøre forskjellige gøy aktiviteter med venner, naboer og familie som volleyball, fotball, Lavik skolemusikk som er for store og for små. Og vi har det lett tilgjengelig. I hele Lavik er det flott utsikt og vi har masse fjell. Der går vi på fjelltur, eller driver med friluftsliv og jakt. Vi har og den fine og fantastiske Sognefjorden vår, som er den dypeste og lengste bebodde fjorden i verden,

og dypt ned til 1303 meter og lengde på 205 kilometer, der vi har god plass til å bade. Kommer du med bil kan du krysse fjorden, med verdens første bilferge som går på batteri. I Lavik er det og mange bønder som driver enten med kjøtt eller melkeproduksjon, Lavik ligger i Høyanger kommune med 4 000 innbyggere og i Lavik 200-300 innbyggere, i Bjordal bor det litt færre innbyggere og alle kjenner alle i disse bygdene. For eksempel til aktiviteter har Lavik il arrangert Grenda cup der alle fra 5 klasse kan være med og spille fotballturnering om sommeren.

Verdiene klassen ble enige om var natur, mat, aktivitet og glede

Øyra skole, Volda, Møre & Romsdal

I Oslo presenterte de følgende to fortellinger som lå til grunn for verdiene:

1: Fotballkampen. Jeg var i lag med venninnen min og familien hennes, det var fint vær og vi var på stadion i Volda. Der spilte vi fotball, jeg var på lag med venninnen mi og foreldrene hennes, vi spilte mot noen gutter fra ungdomskolen, vi lo og koste oss under kampen, vi vant kampen og feiret.

2: Fredagsfølelsen. Jeg liker siste timen på fredager når læreren sier takk for i dag, da blir jeg glad og det er god stemning i klassen. Jeg går som regel hjem med noen venner, jeg liker fredagsfølelsen for jeg gleder meg til helgen, da jeg kan være meg selv, jeg kan velge hva jeg skal gjøre, og kan være i lag med vennene mine.

Verdiene klassen ble enige om var natur, felleskap, friheit og glede.

Risvoll skole, Sauda, Rogaland

I Oslo presenterte de følgende fortelling som lå til grunn for verdiene:

Badetur med venner: vi var en vennegjeng som sykla til ... og bada, det var fint vær og varm temperatur, vi badet og hadde det gøy, det var godt felleskap.

Verdiene klassen ble enige om var felleskap, utvikling, opplevingar og god helse.

Gamlebyen skole, Oslo

I Oslo presenterte de følgende fortelling som lå til grunn for verdiene:

Da jeg gikk i tredje klasse. Jeg skulle på Gamlebyen skole og så gikk vi til «byen i skyen», det er parken jeg skal fortelle om, og så var sånne hus og der vi skulle klatre opp og klatret jeg opp og så klarte jeg ikke komme ned, da måtte den nye læreren min som jeg akkurat hadde møtt lære meg hvordan man skulle gå ned. Og så nå må man ikke stresse med det lenger for nå er det broer mellom husene siden det er flere hus, det er derfor det

heter «byen i skyen». Det var en veldig morsom og et hyggelig minne som jeg alltid skal huske.

Verdiene klassen ble enige om var inkludering, felleskap og trygghet.

Eidebakken skole, Lyngen, Troms

I Oslo presenterte de to eksempler på fortellinger som lå til grunn for verdiene:

1: Jeg var på Lille Kjøstind som er 1030 meter over havet, vi gikk opp sherpatrappa vår, den heter Lyngentrappa. Det var en fin tur, det var bratt men artig, jeg gikk med mamma og XXX, XXX, XXX, det var rart å se ned på Lyngseidet, det var ikke skummelt på vei opp, men litt bratt på vei ned på veien. Jeg var stolt da vi kom opp, det var sommer og været var fint.

2: En gang jeg XXX og XXX var opp Lyngentrappa, det var sent på kvelden og vi gikk uten at vi fikk lov, det var begynt å bli litt utpå høsten, når vi kom opp skrev vi navnene våre i boka. Vi hadde det gøy siden vi var sammen. På vei ned trodde vi at vi tok en snarvei, men vi gikk da gjennom Brennhesla og kom da ned i noen sin hage, noen som vi vet hvem er. Og når vi kom ned så var faren til XXX på leiting etter oss.

Verdiene klassen ble enige om var natur, glede, familie og tilhørighet.

Skistua skole, Narvik, Nordland

I Oslo presenterte de denne historien som illustrasjon på hvor verdiene kom fra:

Satt på Malmen sammen med foreldrene mine og venner fra slalomklubben, vi så på direktesending på storskjermen, sammen med dem og mange andre folk. Da ble det annonsert at Narvik får alpint-vm i 2029. alle gikk helt berserk det var vill jubel og gledestårer.

Noen av de andre fortellingene klassen hadde arbeidet seg gjennom var disse:

- En gang for lenge siden var jeg på bowling med noen venner. Etterpå gikk vi på kino. Det var gøy.
- Da jeg fikk vite at jeg skulle reise til Oslo alene.
- Jeg ble glad når jeg fikk vite at vi skulle få skate-sykkelpark i Narvik.
- Gikk med noen venner til en strand i byen. Der vi sola oss badet i havet. Da fikk jeg en god følelse.
- Bestemor (fra Russland) feiret jul sammen med oss.

Verdiene klassen ble enige om var kjærlighet, stolthet, fremtid og utvikling.

Mørkved skole

I Oslo presenterte denne historien som illustrasjon av grunnlaget for verdiene:

Vi har en fantastisk flott aktivitetspark i Mjøsparken og vi samles både i fritiden og skoletiden. Her har vi det gøy sammen med familie og venner, spiller basket, volleyball, bader, sykler og koser oss med mat og drikke. Parken brukes også til konserter og stafetter som samler mange på tvers av alder.

Andre fortellinger klassen hadde arbeidet seg gjennom før Oslosturen var disse:

- Aktiviteter sammen med venner i Mjøsparken
- Å bruke tid i båten min på Mjøsa, sammen med venner
- Sykle til Mjøsparken for å bade, med venner og familie
- Hyggelig på torget i Brumunddal, sammen med bestemor
- Å gå på tur sammen med familien

Verdiene klassen ble enige om var glede, tilhørighet og fysisk aktivitet.

Refleksjon over lærernes erfaringer

I noen klasser var lærerne overrasket over hvor lett elevene tok utfordringen med å fortelle om gode opplevelser. I noen klasser ville alle fortelle sine historier, i andre klasser ønsket halvparten å si noe. Det var ikke like enkelt å komme i gang med fortellingene flere lærere rapporterte at det gikk litt tregere med å komme i gang, det var ikke like enkelt å få med hele gruppen og at det var litt tungt å komme i gang. Det går igjen hos flere av lærerne at prosessen gikk lettere hos de som hadde øvd på forhånd, for eksempel med å øvde på å snakke foran andre eller at elevene fikk forberede seg før de skulle gjøre det i klassen. For eksempel ved å skrive fortellingen ned, gjerne på et papir først. Justering av spørsmål og lærerens egne fortellinger bidro også til å skape et tryggere utgangspunkt. Ved å ta utgangspunkt i en lokal hendelse, som besøket av Statsråd Lehmkuhl eller ski VM, gjorde det lettere å komme på fortellinger. Valg av hvilken fortelling de skulle begynne med skjedde på ulike måter, de fleste valgte å foreta avstemning skriftlig, andre stemte anonymt og to gikk videre frem til en historie ble stemt frem.

Det var utfordrende å finne verdier i begynnelsen, men etter hvert gikk prosessen lettere. Elevene jobbet individuelt, leste historiene høyt for hverandre og noen sorterte verdier gjennom fargekoding. Utfordringene var størst når det gjelder forståelse av hvilke verdier som var inne i fortellingene. Også her var det store forskjeller, flere lærere var overrasket over hvor fort elevene skjønte verdier andre rapporterte at klassen brukte lang tid på å forstå hva verdier er. En forklaring på variasjonen er at forberedelsene var forskjellig, noen hadde snakket mye om det i forkant, nemlig hva en verdi er, mens andre gikk mer rett på oppgaven.

Det generelle inntrykket er at elevene syntes det var morsomt og engasjerende å være med i denne prosessen. Lærerne påpekte at det var viktig å fokusere på positive opplevelser, da man gjerne kan ha lett for å trekke frem negative ting. Ved å fokusere på positive fortellinger gjorde det noe med oppfatningen til barna, de utviklet en mer optimistisk tankegang. Prosessen har ikke bare styrket elevenes forståelse av verdier, men også gjort dem tryggere på å uttrykke seg foran andre. Alt i alt er inntrykket fra gjennomføringen av første del av utopiverkstedet positivt, metoden representerer en spennende variasjon i skoledagen.

Prosjektet ga rom for refleksjon, og lærerne var fornøyde med hvor seriøst elevene tok oppgaven. Lærerne var gjennomgående positive og mente prosjektet bidro til bedre kommunikasjon, refleksjon og felles verdiforankring i klassen. Selv om enkelte deler av prosessen var utfordrende, opplevde de at elevene fikk bedre forståelse av verdier og trygghet i å uttrykke seg.

Fortellingene som ble fortalt av elevene dreide seg ofte om å gjøre noe sammen med andre. Inkludering var et viktig tema i flere av fortellingene. Aktivitetene var av forskjellig karakter. Selv om relasjoner mellom mennesker, familie og venner, går igjen i nesten alle fortellingene, er relasjoner til dyr også av stor betydning for mange. Bade, padle, fiske og andre aktiviteter i naturen blir ofte nevnt. Kulturelle aktiviteter inkludert ulike former for idrett er også viktige arenaer for gode opplevelser.

I det følgende gir vi en oversikt over de verdiene som ble prioritert i de forskjellige klassene delt inn etter hvilken region i landet de tilhører. V- Vestlandet, 3 skoler, Ø- Østlandet, 5 skoler, og N-Nord-Norge, 3 skoler.

Oversikt over resultater (verdier)

Varteig skole Ø	Mestring	Trygghet	Stolthet	
Sodin skole N	Trygghet	Fellesskap	Samhold	
Kvarstein skole	Takknemlighet	Vennskap	Stolthet	Kvalitetstid

Ø				
Høgås skole Ø	Fellesskapsleder	Familie	Mestring	
Bjordal/Lavik skule V	Natur	Mat	Aktivitet	Glede
Øyra skule V	Natur	Fellesskap	Friheit	Glede
Risvoll skole V	Fellesskap	Utvikling	Opplevingar	God helse
Gamlebyen skole Ø	Inkludering	Fellesskap	Trygghet	
Eidebakken skole N	Natur	Glede	Familie	Tilhørighet
Skistua skole N	Kjærlighet	Stolthet	Fremtid	Utvikling
Mørkved skole Ø	Glede	Tilhørighet	Fysisk aktivitet	

Refleksjon over verdier – likheter og forskjeller

For å illustrere forskjeller mellom regionene har vi valgt bruke ordskyer som viser hvilke verdier som blir prioritert. Jo større bokstavtyper dess oftere går ordet igjen i de aktuelle skolene. Det er viktig å poengtere at ordskyer er brukt som illustrasjon, de representerer ikke en eksakt vitenskapelig metode. For alle skolene samlet ser vi av ordskyen (fig.1) at «glede», «natur», «trygghet», «stolthet» og «fellesskap» er verdier som blir oftest nevnt av elevene.

Ordskyer viser hvilke verdier/ord som går oftest igjen.

Figur 1 Alle skolene er med

Glede er nevnt flest ganger, og er med i alle landsdeler

Fellesskap er med i alle landsdeler

Figur 2 Skoler fra Vestlandet

I Vest ønsker elevene

Felleskap og natur

Mestring er ikke nevnt

Figur 3 Skoler fra Østlandet

I Øst ønsker elevene

Trygghet og mestring

Natur er ikke nevnt

Figur 4 Skoler fra Nord

I Nord ønsker elevene

Kjærlighet og stolthet

Mestring er ikke nevnt

Selv om utvalget er begrenset (11 skoler totalt, 5 fra Østlandet, 3 fra Vestlandet og 3 fra Nord-Norge) er forskjellene mellom landsdelene illustrerende. Vi understreker at forskjellene bare kan tolkes som tendenser, ordskyen gir ikke valid og generaliserbar kunnskap. På Østlandet er det en tendens til at elevene ønsker å bygge fremtidssamfunnet på «trygghet» og «mestring» samtidig som ingen nevner «natur». På Vestlandet er det «fellesskap» og «natur» som er viktige i arbeidet med å forme fremtiden. Her er det ingen som nevner «mestring» som en sentral verdi. I Nord-Norge er elevene opptatt av å bidra til et fremtidssamfunn preget av «kjærlighet» og «stolthet». Mestring er ikke nevnt av noen skolene som en prioritert verdi.

Sett i sammenheng med refleksjonene i den teoretiske konteksten er det tydelig at elevene opplever at det å ha gode relasjoner til mennesker og natur står sentralt. I tråd

med Rosa kan vi si at elevene er mer opptatt av «resonans» enn av «akselerasjon». Det vil si at vi ikke finner verdier som vekst, økt tempo/konkurranse, individualisme og effektivitet i fortellingene til elevene. Verdiene i fig.1 antyder at kvalitative verdier er viktigst.

Vurdert ut fra Seligman`s inndeling i *et behagelig liv*, *et godt liv* og *et meningsfullt liv* er det tydelig at elevene i alle tre regioner er opptatt av at fremtidssamfunnet bør prioritere de to øverste nivåene, utvikling av potensial og mening i fellesskapet. Ingen har nevnt verdier som er direkte knyttet til økt forbruk som et mål for fremtiden. Noen vil si at det ikke er så rart i et land der de fleste tar det for gitt at de materielle behovene er tilfredsstilt. Resultatene gir likevel et tydelig svar på at elevene, når de har tilfredsstilt de grunnleggende behovene ikke prioriterer fortsatt vekst i materielt forbruk, i stedet er målet kvalitativ utvikling og meningsfylt aktivitet i et fellesskap.

Resultatene viser, med referanse til Charles Taylors diskusjon av trekk ved det moderne samfunn, at elevene er tydelige på at respekt for alle mennesker, naturens egenverdi og kvalitet fortrenger verdier som egoisme og instrumentelle verdier målt i penger.

Dersom vi tolker resultatene ut fra Hartmut Rosas skille mellom akselerasjon og resonans, er det en klar overvekt av verdier som uttrykker resonans. Mestring som har en sentral posisjon blant elevene på Østlandet, kan være en indikasjon på det oppleves som viktig å følge med i de økende kravene som stilles i det moderne samfunn. Samtidig er det et dominerende inntrykk at i landsdeler har elevene fokus på resonans som en viktig verdi i fremtidssamfunnet. Vektlegging av fellesskap går igjen i alle regioner. *Fellesskap/ natur* og *Kjærlighet/stolthet* viser at Vest og Nord er nært det Rosa betegner resonans, det vil si nærhet til mennesker og natur.

De verdiene som blir tydeliggjort gjennom elevenes verdiprioriteringer, basert på egne erfaringsbaserte fortellinger, er et tydelig signal på at de ønsker et samfunn som bygger på relasjoner mellom mennesker og mellom mennesker og natur. Med andre ord de ønsker å snu den negative utviklingen Norena Hertz beskriver.

På et mer overordnet nivå blir kategoriseringen i til Westoby og Dowling relevant som en overgang fra å se på prosessen fra aktiviteter på individnivå (Bonding), klassenivå (Banding), skole (Building) og til samarbeid med hele lokalsamfunnet (Bridging).

Praktisk gjennomføring og resultater fra Utopiverksted del II – Open space

Eksempler på prosjekter

Gjennom prosjektet Ung utopi har elever over hele landet fått muligheten til å påvirke lokalsamfunnene sine med egne ideer. Del 2 av Utopiverkstedet ble gjennomført i Munchmuseets lokaler. Elevene jobbet i grupper med å utvikle konkrete prosjekter som kunne skape positive endringer i nærmiljøet. Prosjektene deres spenner fra bedre belysning og idrettsanlegg til trampolinepark, fritidsklubb og gratis buss – alle med mål om å gjøre hverdagen bedre for barn og unge. Mange av prosjektene viser at elevene ikke bare har kreative visjoner, men også forståelse for at gjennomføring må skje i samarbeid med kommunen, sponsorer og innbyggere.

Varteig skole/Sarpsborg

Prosjekt 1. Aktivitetspark i skogen

- Et sted vi kan møtes og være i aktivitet
- Klatrepark
- Zipline
- Sykkelsti/bane
- Natursti

Hva kan vi bidra med?

- Vi kan finne ut hvor det kan være
- Vi kan høre med de som eier skogen
- Vi kan hjelpe til å rydde grener
- Vi kan hjelpe til å grave ut en sykkelbane
- Vi kan kontakte foresatte .

Prosjekt 2. Fritidsklubb/møteplass

- Et sted vi kan møtes i tillegg til foran en skjerm

- Viktig for den fysiske og psykiske helsen vår
- Skape gode relasjoner og få flere venner

Forslag til aktiviteter:

- Bøker
- Brettspill
- Dart
- Biljard
- Bordtennis
- Kiosk

Hva mer kan vi bidra med?

- Vi kan finne ut hvilke lokaler som man kan bruke
- Hvem som eier lokalet
- Vi kan samle inn bøker og brettspill
- Vi kan hjelpe til med å stå i kiosken
- Vi kan kontakte lokale bedrifter.

Hvorfor vi vil dette:

- Vi trenger steder å møtes her ute i Varteig
- Barn og ungdom trenger å møte hverandre
- Dette skal være en start for å vise at samarbeid nytter
- Vi vil finne de menneskene som er positive og vil bidra
- Dette vil føre til inkludering og at vi vil føle en tilhørighet til der vi bor.
- Vi vil vise at elever og ungdoms vil være med å forme fremtiden, ikke bare for oss selv.

Kvarstein skole - Vennesla

Prosjekt 1. Gratis buss.

- Det er miljøvennlig med gratis buss fordi da kjører ikke like mange i bil.
- Det er mange som MÅ ta buss og da er det dumt hvis de ikke har råd til billett.
- Det er noen kommuner som har/hadde gratis buss eksempel Stavanger som hadde det.
- Det er miljøvennlig med gratis buss fordi da kjører ikke like mange i bil.
- Det er mange som MÅ ta buss og da er det dumt hvis de ikke har råd til billett.

- Det er noen kommuner som har/hadde gratis buss eksempel Stavanger som hadde det.
- Gratis buss har positive effekter for barn og ungdom fordi bussen er en arena for ansvar, sosialisering og økt uavhengighet.

Prosjekt 2. Ishall

Gode grunner ishall:

- Venner
- Nye venner
- Trening
- Fysisk aktivitet
- Veldig gøy
- Kjøre langt.
- Ishall
- Hunsøya
- Låne skøyter

Prosjekt 3. Fritidsklubb

- Vi ønsker oss en fritidsklubb.
- Vi vil gjerne ha en fritidsklubb som varer fra kl 19:00 til 22:00

Hvorfor vi vil ha fritidsklubb:

- Færre ute på lørdagskvelden
- Møte venner
- Bli kjent med nye folk
- Rusfritt
- Lokale
- Grunner til fritids klubb

Høgås skole/Notodden

Prosjekt 1.

Læringsarena og forskjellige aktiviteter i perioder av skoleåret for ulike trinn på tvers av skoler-vi vil kalle denne ideen for Notodden pionercamp

- Prøve å hjelpe elever og andre til å utvide sine grenser for det de tror de kan klare å våge.
- Forebygge utenforskap, skolevegring og drop-out
- Praktiske oppgaver og aktiviteter der elevene og andre kan lære ved å gjøre og samhandle.
- Gir mulighet til å oppleve fellesskapsgleder.
- Bidrar til å oppleve fysisk, psykisk og sosial mestring.
- Bli kjent med og glade i naturen så vil vi ønske å ta vare på naturen og komme tilbake til den.
- Bli kjent med kultur og næring på stedet. Vi elever og andre får formidlet lokalhistorie og tradisjoner av aktører gjennom ulike undervsining- og aktiviteter
- Gjennom undring vil vi elever og andre skape lærelyst.
- Medvirke og delta i prosesser og oppøve tenking og læring sammen med andre

Hvorfor trenger vi pionercampen:

- Gi identitetsgrunnlag individuelt og i fellesskap for utdanning og dannning
- Lære å ta vare på seg selv og hverandre, og skape samhold og felles opplevelser på tvers av skoler og alder
- Forebygge utenforskap, skolevegring og drop-out
- Et spekter av aktiviteter for å gjøre kommunen attraktiv for innbyggere og tilreisende

Hva trenger vi av hjelp;

- Voksne som er villig til å tenke nytt og annerledes
- Våge å satse på en alternativ læringsarena med ulike former for alle elever i Notodden
- Ulike samarbeidspartnere som er villig til å utarbeide prosjektet i detalj og sette det ut i liver
- En prosjektgruppe som kan realisere Notodden pionercamp

Øyra skole /Volda

Resultatet av arbeidet med prosjekter som ble presentert for kommunestyret i Volda.

Elevane har også jobba med fire konkrete prosjekt som dei håpar kan gjennomførast i Volda. Det var sett saman arbeidsgrupper, og kvar gruppe presenterte sitt prosjekt.

Prosjekt 1. Meir lys på Reset

Først ut var prosjektet «Meir lys på Reset». Det ønskjer elevane seg for at anlegget skal kunne vere ope lengre, og fleire område på Reset kan nyttast om det får betre belysning.

Så vi håpar det kan kome lys på baksida også, sa elevane. Dei forstod at dette ønsket kunne koste ein del, og håpa å få med sponsorar som Vik Ørsta og Tussa.

Prosjekt 2. Ballbinge

Den neste prosjektgruppa håpa dei kan få til ein ballbinge ved skulen, og fortalde dei hadde vore i kontakt med grendelag som hadde ein slik ballbinge som kunne nyttast.

Så det vi treng er noko kunstgras, og areal til å sette opp ballbingen, fortalde elevane, som peika på delar av grusbanene ved Øyra som ei mogleg plassering.

Dei ønska seg også lys i ballbingen så ein kan spele når det er mørkt, og høgtalar så ein høyrer når det ringjer inn frå friminutta.

Prosjekt 3. Trampolinepark kan bli ein attraksjon

Prosjektgruppe tre presenterte ønsket om ein trampolinepark i Volda, noko dei meiner vil tyde mykje for born og unge sin trivsel.

Dei meiner også dette vil vere ein attraksjon for Volda, som kan føre til at handlande og besøkjande nyttar meir tid i Volda og kanskje også lokale butikkar og restaurantar.

Og med ord som «bulyst», «folketalsvekst» og «synergjar», var det tydeleg at elevane hadde sett seg inn i politikarane sitt «språk».

Prosjekt 4. Leksefri skule

Det siste prosjektet elevane i 7a har jobba med, er «leksefri skule». Her argumenterte prosjektgruppa at både unge og eldre har hektiske kvardagar, og med lange dagar på skule så går mykje fritid på å gjere lekser.

Elevane peikar på anbefalingar for deira aldersgruppe om 1,5 timar aktivitet og 8-9 timar søvn i døgnet, og at med skule og lekser på toppen blir lite tid til alt anna.

Stress og press gjer noko med unge si mentale helse, sa elevane. Vi er berre unge ein gong!, var oppmodinga til kommunestyret.

Og best av alt – dette forslaget kostar ingenting!

Risvoll skule/Sauda

Prosjekt 1. Ungdomsklubb

- Et sted å være for å bli kjent
- Fellesskap
- Gode venner
- Gaming sammen
- Leksehjelp

Prosjekt 2. Stupetårn

- Stuping er blitt en populær idrett
- Området er allerede et populært badested

Elevene ønsker å bidra til å realisere planene

De tar kontakt med voksne som kan stille opp med maskiner og annet

Gamlebyen skole/Oslo

Prosjekt 1. Ruinparken

- Ruinparken er et fint område som mange familier bruker om sommeren
- Det er ingen lys om kvelden, og mange tør ikke gå der
- Det er mye rusmisbruk, sprøytespisser og annet utrygt
- Om vinteren er det sjeldent saltet eller strødd
- Parken har en grusbane som det er satt opp vant til sist vinter
- På sommeren står grusbanen ubrukt uten aktivitet

Prosjekt 2. Vannspeilet

- Vannspeilet ligger sentralt og er et fint, åpent område
- Spesielt fint om vinteren med skøytemulighet
- Utfordringen for mer bruk er at det sjelden måkes til skøyteis
- Det er også vanskelig å vite når det er trygt på isen
- Området kan bli et populært fritidssted hvis det følges opp om vinteren

Prosjekt 3. Politiparken

- Politiparken er et fint område på et trygt sted ved politihuset og botsfengselet
- Mange barn bruker området, spesielt små barn
- For større barn og ungdom er det mindre tilbud
- Det er stor plass til å utbedre med noe for de større med
- Basketkurver, fotballbane eller andre aktiviteter

Prosjekt 4. Klosterenga

- Et positivt fritidsområde
- Nyoppusset område som brukes av veldig mange
- Har fotballbane, klatrestativer og mye plass til frilek
- Blitt veldig fint om sommeren med rennende vann og mye farger
- Eneste ønske til forbedring er voksne til stede
- Et godt eksempel på et fritidsområde som brukes mye

Prosjekt 5. Gamlebyen sport og fritid.

- Har skateområde, klatrepark, trampoliner.
- Brukes mye av barn og ungdom
- Sliter med rusmisbrukere, sprøytespisser, tagging
- Få tilbud til de minste barna

Gjennomgående tema: Trygghet

- Mange av fritidsområdene har elementer av utrygghet.
- Det er mangel på lys mange steder, så det blir mørkt på kvelden.
- Vi ser rusmisbrukere i fritidsområdene, barnehagene og skolegårdene.
- Utekontaktene og natteravner er lite synlige, noen har aldri sett dem.

Skistua/Narvik

Prosjekt 1. Fotballbaner

Vi ønsker at dere skal tilrettelegge for flere aktiviteter ute. Eksempelvis flere fotballbaner/løkker, hvis vi fikk flere fotballbaner i nærmiljøet ville det vært veldig mange flere som ville begynt og spille fotball i Narvik området, eller bare møte venner for å spille og kose seg. Det er lettere å komme seg av gårde når vi vet at det er en bane i

nærheten. Da vi fikk sykkelpark så ble det jo mange flere som ble glad i å sykle/være ute, og det synes vi er positivt

Prosjekt 2. Badeland

Badeland med arrangementer og gode åpningstider. Med et badeland i Narvik så ville folk som drar til Grottebadet i stedet dratt hit til Narvik. Hvis vi fikk et badeland i Narvik så ville mange flere barn og ungdom fått lyst til å lære å svømme og være mer i vann. Når det gjelder hvor det skulle være så kunne det ha vært på tomten der det gamle sykehuset står nå. Eller for eksempel i fjellet?

Kan det bli den nye møteplassen når det er dårlig vær? Mange fler blir å ha lyst til å dra å bade. Med et badeland slipper vi å reise helt til Harstad, Tromsø, Bodø eller Bardufoss for å bade. Har vi lyst til å være den eneste byen i nord uten badeland? - Trampolinepark, airsoft, laser tag og escape room er også eksempler på aktiviteter som ungdommer liker

Prosjekt 3. Et levende havnemiljø

Tunnel under byen er noe de aller fleste har lyst på. Hvis det blir lagd en tunnel under byen vil det bli mye mindre trafikk i sentrum. Vi håper da at i det tilfelle så kan det etableres en gågate i gate 1 som går ned til havneområdet. Kort oppsummert så har havneområdet potensialet til å bli den fineste plassen i hele Narvik!

Utleie av fiskeutstyr og båt - Kafe/Kiosk/Restaurant - Kule butikker - Sitteplasser med utsikt utover fjorden

Mørkved/Ringsaker

Prosjekt 1. Husebyparken

- Oppgradere og gjøre den mer Brukervennlig for alle.
- Bord og benker, gapahuk, bordtennisbord, volleyballbane, zipline, husker, klatrestativ, grillplass
- Ønsker å male scenebygget.

Vi ønsker å bidra til dette ved å være med å gjøre jobben

Prosjekt 2. Frisbeegolfbane

- Lokal tilhørighet, (alf prøysen-tema)
- Alle skoler inkluderes
- Kommune, grunneier, næringsliv
- Folkehelseiltak

Prosjekt 3. Aktivitetshus

- Moelv og Brumunddal
- Barn, unge og eldre
- Ulike aktiviteter og kurs (sy og strikke, gaming, spill, snekring, matlaging)
- Dag- og kveldstid

Oppsummering

- Vi, barn og ungdom, ønsker å være med på å realisere disse idèene.
- Vi er stolte av kommunen vår.
- Vi ønsker å bidra til å utvikle kommunen vår.
- Vi ønsker at kommunen i årene framover, skal ha et sterkt fokus på:
- Tilhørighet, glede og fysisk aktivitet

Refleksjon over prosjekter i lys av verdier

Det er interessant å se at prosjektene elevene utviklet i prosessene i Bjørvika i stor grad gjenspeiler de verdiene de hadde med seg fra del 1 i utopiverkstedet. De verdiene som ble fremhevet i ordskyen for alle skolene var «glede», «natur», «trygghet», «stolthet» og «fellesskap». I det følgende deler vi noen refleksjoner over hvordan prosjektene fanger opp og bygger på de grunnleggende verdiene.

Elevenes prosjekter viser god forståelse for hva som skaper gode lokalsamfunn, og de er tydelig forankret i verdiene de prioriterte. Mange av forslagene handler om å skape inkluderende møteplasser hvor barn og unge kan være aktive, sosiale og trygge. Forslagene til konkrete prosjekter gir mening i lys av de utfordringene vi beskrev i «teorikapitlet. De avspeiler ønsket om inkludering, bygge relasjoner, meningsfull aktivitet sammen med andre og mer generelt en beskrivelse av en positiv fremtid (Hertz 2021, Rosa 2023, Taylor 1991, Costanza 2023). Ønsket om fritidsklubber, ballbinge, trampolinepark, badeland og aktivitetspark i skogen vitner om en bevissthet rundt behovet for både fysisk aktivitet og sosial tilhørighet. Disse prosjektene viser en sterk tro

på at felles opplevelser styrker fellesskapet og gir barn og unge en meningsfull fritid. Vi finner samme tendens i fortellingene fra del 1 av Utopiverkstedet.

Prosjektene som elevene foreslår, viser også en tydelig prioritering av trygghet. Flere av prosjektene, gjelder særlig storbyproblematikk, handler om å legge til rette for trygge områder med aktivitet, som for eksempel lys på Reset, sikring av Ruinparken og økt synlighet av voksne i fritidsområder. Dette peker på en uro blant elevene knyttet til utrygghet i offentlige rom, spesielt når det gjelder mørke områder og nærvær av rusmisbruk.

På den ene siden er dette en positiv utvikling – det viser at unge reflekterer over omgivelsene sine og ønsker å skape trygge fellesskap. På den andre siden kan det være en utfordring at flere av prosjektene forutsetter økt voksenkontroll og overvåkning, noe som potensielt kan begrense barns frilek ute.

En annen tydelig tendens i prosjektene er opplevelsen av stolthet og identitet i forhold til eget lokalmiljø. Prosjekter som trampolinepark, et levende havnemiljø og badeland i Narvik og Notodden pionercamp handler ikke bare om å legge til rette for aktiviteter for barn og unge, elevene nevner også at slike aktivitetsparker er attraktive for mennesker i alle aldre. Dette viser en moden forståelse for hvordan lokalsamfunn kan utvikles og styrkes.

Samtidig kan det være verdt å reflektere over hvor realistiske noen av forslagene er. Store prosjekter som badeland og trampolinepark krever betydelige økonomiske investeringer, og det er en risiko for at fokuset på store anlegg overskygger mindre, men kanskje mer gjennomførbare tiltak.

Ønsket om en leksefri skole peker på et annet viktig aspekt ved unges liv: stress og tidspress. Elevene viser stor bevissthet rundt balansen mellom skole, fritid og helse. Dette er en verdifull innsikt, men samtidig kan det være viktig å diskutere hvordan en leksefri skole påvirker læring mer generelt.

Til slutt er det interessant å se at verdien natur er en gjennomgående del av flere prosjekter. Aktivitetspark i skogen, sykkelstier, Ruinparken og Pionercampen på Notodden viser at elevene ønsker å bruke naturen både som lekeplass og arena for læring. Dette er en positiv utvikling som reflekterer en økende bevissthet om naturens betydning for trivsel, helse og identitet.

Samlet sett viser prosjektene en imponerende kombinasjon av realisme og visjon. Elevene er opptatt av fellesskap, trygghet og tilhørighet, samtidig som de utfordrer voksne på hvordan lokalsamfunnet kan forbedres. Den største utfordringen blir kanskje å finne balansen mellom store visjoner og gjennomførbare tiltak, og mellom trygghet og frihet i offentlige rom. Likevel er det tydelig at barna og ungdommene ikke bare drømmer om en bedre fremtid – de ønsker å være med å skape den.

Erfaringer fra Utopiverksted del III – Presentasjon av prosjekter i kommunestyret

Etter at elevene presenterte sitt arbeid og sine tanker for kommuneledelsen i deres hjemkommuner, ble det arrangert møter for erfaringsdeling blant lærere. I tillegg ble det holdt et møte der kommunestyrene var invitert til å dele sine erfaringer fra elevenes presentasjoner. Hensikten med disse møtene var å trekke ut viktige momenter og nyttig informasjon som kan brukes i evalueringen av prosessen.

Kommuneledelsen fikk mulighet til å dele sine inntrykk og erfaringer med prosjektet Ung utopi fra deres perspektiv. Diskusjonene dreide seg om hvordan presentasjonen gikk, hvilken nytte dette har for kommunestyret, hvordan prosjektet vil bli fulgt opp fremover, og om det vil få noen konsekvenser for kommunestyrets arbeid.

Møte med politikere

I møtene var det deltakere fra ledelsen i fem kommuner fra ulike deler av i landet. I det følgende oppsummerer vi erfaringene fra disse møtene.

En politiker forteller om det siste kommunestyremøte der hele klassen deltok og delte sine opplevelser fra prosjektet Ung utopi. Elevene holdt en imponerende presentasjon om både turen og det metodiske opplegget. Videre presenterte de gruppeprosjekter med ideer til tiltak de ønsket å gjennomføre. Elevene formidlet at de var klar over at noen av prosjektene ville kreve en lengre tidshorisonnt på grunn av kostnader. Selv om mange av prosjektene måtte forholde seg til reservasjoner om økonomi og andre formaliteter, var det ett prosjekt som var gratis, og det var leksefri skole, noe elevene bemerket med et smil om munnen.

Det var tydelig at turen hadde hatt en positiv innvirkning på elevene. Presentasjonen var godt organisert. Elevene tok mikrofonen etter tur og presenterte prosjekter i grupper på fem. Prosjektene handlet hovedsakelig om fritidsaktiviteter, friluftsliv og hverdagsaktiviteter. Fordi kommunestyret ikke var helt orientert om prosjektet på forhånd, ble de både imponert og overasket over de spenstige tiltakene. Kommunestyret diskuterte ideene etter presentasjonen og var enige om at de var svært gode. Det er imidlertid usikkert hvordan prosjektene vil bli prioritert og videreført. Dette må ifølge kommuneledelsen diskuteres mer i dybden. Dessverre deltok ikke elevene i diskusjonen etter presentasjonen, da de var i et annet rom.

En deltaker har innspill som gjelder oppfølging av elevenes arbeid i Ung utopi. Det er viktig å involvere flere personer høyere opp i systemet og sikre deres deltakelse. Ordføreren og kommunedirektøren burde også ha presset mer på for å få dette til. En praktisk tilnærming er i denne sammenhengen å involvere ungdomsrådet i kommunen som kan ta prosjektet videre i samarbeid med ordfører og kommunedirektør. Ungdomsrådet bør prioritere hvilke prosjekter som skal realiseres først. I tillegg kan frivillighetskoordinator og folkehelsekoordinator spille en rolle i dette arbeidet.

Det ble påpekt at prosjektet Ung utopi har en spennende og relevant kobling til en kursserie som formannskapet, kommuneledelsen og utvalgsledere allerede deltar i. Kurset handler om å utvikle forståelse for hva som kan gjøres og endres ut fra hvilket nivå man er på og hvilke mål som gjelder. Ung Utopi følger en lignende arbeidsform og er et kjempebra prosjekt der det legges ned en betydelig mengde godt arbeid.

En annen deltager fortalte at elevene hadde laget en modell av prosjektene de hadde utviklet, inkludert sandvolleybane, flytende badstue, stupetårn og basketballbane. Denne modellen skal stå i kommunestyrets hall som inspirasjon og et vitnesbyrd om ungdommens engasjement. Selv om ideene og tankene er gode, er det ikke foretatt budsjettfordeling på dette. Heldigvis er ikke alle prosjektene kostbare. Elevene hadde tatt seg friheter med hensyn til formaliteter som for eksempel avtaler med grunneier og lovverk, så noen deler av prosjektene må formaliseres før de kan realiseres.

Det ble påpekt at det finnes mange innganger til politisk påvirkning, fra utvalg til kommunestyre. Man kan ha et prosjekt, få en invitasjon til å presentere for kommunestyret, og sende dokumenter som utdyper prosjektet i forkant, slik at det er mulig å stille bedre forberedt til å ta imot presentasjonen på en konstruktiv måte.

Det er stor variasjon mellom kommunene, i noen kommuner er det sjelden at befolkningen får innpass direkte i kommunestyret, der må de gå via utvalgene. For å nå frem til politikere må utvalgslederne må være mer aktive i å invitere inn ulike initiativ.

Underveis i møtet med politikerne ble det også drøftet om det kunne være en ide at elevene inviterer ordfører og kommuneledelse til klassen for å delta i prosjektutviklingen. Ungdommen ønsker å samarbeide på tvers av generasjoner, noe som bidrar til inkludering og nærdemokrati, og det er i samsvar med målsetninger i kommunene.

Det ble fremhevet av flere at gjennom arbeidet med Ung utopi ble alle elevene inkludert, også de som ikke er teoretisk skoleflinke. Prosessen ble beskrevet som en spennende øvelse i demokrati fordi den viste hvordan ungdom kunne trekkes inn i utviklingen av fremtidssamfunnet.

Dersom Ung utopi skal gjennomføres ved en senere anledning bør det utvikles en modell for hvordan man kan arbeide lokalt og uten at noen utenfra tar ansvaret for prosjektet.

Generelt sett, når innbyggere ønsker å foreslå nye prosjekter og løsninger, er det viktig å vurdere hvordan de blir møtt og hvordan deres bidrag kan integreres i kommunens planleggingsprosess. Den horisontale dialogen blant innbyggere, initiativtakere og utviklere i en kommune må koordineres med den vertikale dialogen mellom folk og styre.

Møte med lærere

I møtet med lærerne for erfaringsdeling rett etter presentasjonene deltok 3 lærere fra fokusgruppen. En lærer forteller at elevene øvde mye og var veldig spente før presentasjonen. Presentasjonen foregikk i Kommunestyresalen, og elevene møtte opp med masse godt humør. De opplevde å bli tatt på alvor, og presentasjonen ble avsluttet med allsang av “Barn av regnbuen”, hvor alle i kommunestyret deltok. Rektor og teamleder var til stede, og foreldrene hadde fått informasjon om prosjektet. Skolen er også med i samarbeidsutvalget (SU), som er orientert om prosjektet. Nå fokuserer vi på “Hva kan vi gjøre selv?”, og hvordan elevene kan være involvert i prosessen videre. Det kan være nødvendig å inkludere ildsjeler, foreldre og folk i bygda. Det er viktig at barn og ungdom forstår at de må engasjere seg selv sammen med andre. Vi må også huske på de tre T’ene: Ting Tar Tid. Foreldrenes arbeidsutvalg (FAU) ved skolen er også interessert i å ta dette videre inn i sitt arbeid.

Når en av lærerne får en ny 5. klasse, er det aktuelt å fortsette å jobbe med verdiverksted i undervisningen. Denne måten å arbeide på har tent en gnist, og prosjekter som dette kan ta litt tid, kanskje opp mot noen år fremover. Det inkluderende prosjektet fokuserer på gode verdier og å skape fremtidshåp med elevene, noe som kan være rørende til tider. Dette er ikke bare nok et “flinkis-prosjekt”; metoden gir rom for alle, uavhengig av modenhets- og funksjonsnivå.

En annen lærer påpeker at det har vært viktig å linke skole og politikere, noen må være talerør for skolen og politikere og skolesjef må forstå oppdraget. Et eksempel på at oppdraget ikke er forstått til fulle av alle er en epost fra skolesjefen til rektor med skryt av elevenes presentasjoner og «Vel blåst» - men prosjektet er ikke ferdig, snarere tvert imot, det er nå fortsettelsen starter. Det er likevel så gode prosesser på gang nå og kommunen har det «beste kommunestyret ever».

En annen erfaring som ble delt i møtet var at Ung utopi har vært et fantastisk prosjekt, selv om det har vært noen svingninger gjennom skoleåret. Noen lærere som var med fra starten sluttet underveis, og elevene var på leirskole i tillegg til å delta i Ung Utopi, så det var en periode der det var mye på en gang. Dette førte til at de måtte ta prosjektet litt “ned”. Alle elevene var med og jobbet med presentasjonen, og alle deltok i presentasjonen for kommunestyret. Alle bidro, og foreldrene har sagt at dette var godt

organisert fra start til slutt. Det har imidlertid vært referater som viser at det var lite engasjement fra politikerne.

En felles refleksjon i møtet handlet om det faktum at barna ønsket seg mer fellesskap og å gjøre ting sammen med andre. For dem kan det synes som at en utopi er slik vi voksne hadde det før, før internett, dataspill og økt isolasjon tok over. Ung utopi gir elevene muligheter til mestring på alternative læringsarenaer, som et komplementerende tiltak i tillegg til å delta på leirskole. Det er uhyre interessant at verdiene de kommer frem til er fellesmenneskelige, og et tankekors er at de verdiene ungdommen kanskje har blitt eksponert minst for, er de verdiene de trekker frem og ønsker mer av. Vi må huske på utviklingen fra den friheten unge hadde på 70- og 80-tallet til den gjennomorganiserte hverdagen barn og ungdom lever i i dag. Der dagens samfunn muligens var en utopi i den voksne generasjonens ungdomstid kan det virke som at pendelen er snudd, og det er andre fremtidsbilder den nye generasjonen ønsker seg inn i.

Det er også en unison enighet i møtet at det virker underlig at ikke alle politikere blir mer engasjerte når ungdom ønsker å bidra i utviklingen av eget lokalsamfunn. Det kan virke som om noen bystyrever og kommunestyrever ser på slike initiativer som at noen kommer og krever noe mer, noe i tillegg til alt det andre på sakslistene. Her må det rettes en innsats for at man kan se synergiene og potensialene i ungdommens prosjekter og initiativ. Denne utfordringen kan ses i sammenheng med Westoby og Dowlings begrep «Bridging», det innebærer å etablere aktive samarbeidsrelasjoner. Kommunesektoren har både plikter og rettigheter, og det er viktig å balansere disse for å støtte ungdommens engasjement.

Undersøkelse av lærernes erfaring med Ung utopi.

Metodisk tilnærming

Vi har valgt metodetriangulering for å oppnå en mer helhetlig forståelse av aktivitetene og prosessene i Ung utopi. Triangulering innebærer bruk av flere metoder, datakilder og teoretiske perspektiver. En fordel med å kombinere ulike metoder er at det bidrar til å forbedre påliteligheten av forskningsfunnene ved å sammenligne resultatene. Ved å kombinere kvantitative og kvalitative metoder oppnår vi en mer nyansert kunnskap og forståelse av de prosessene som inngår i prosjektet. Metodetriangulering bidrar også til at svakheter ved én metode kan kompenseres av en annen.

Til tross for disse fordelene er det viktig å gjøre oppmerksom på at metodetriangulering også gir noen utfordringer. Analyseprosessen blir mer kompleks fordi vi som forskere må se sammenhenger og tolke data fra ulike kilder, dette kan være utfordrende dersom funnene er motstridende. Samlet sett mener vi likevel at metodetriangulering gir mulighet for å oppnå en dypere og mer begrunnet forståelse av erfaringene fra Ung utopi.

I undersøkelsen kombinerer vi en surveyundersøkelse som vi analyserer gjennom frekvens- og faktoranalyse og semistrukturerte intervjuer som tolkes i lys av teoretisk aktualisering og kontekst. Vi valgte å gjennomføre en surveyundersøkelse for å en generell oversikt over noen erfaringer lærerne har gjort fra gjennomføringen av sentrale deler i Ung utopi. Populasjonen utgjorde 18 lærere, 11 valgte å delta. Det vil si en svarprosent på 63%. En fordel med nettbaserte spørreundersøkelser er at respondentene er anonyme, dermed er større sjanse for å få ærlige svar. En annen fordel er at det er mulig å samle informasjon som kan analyseres gjennom statistiske metoder. Generelt kan vi si at fordelene med spørreskjemaer er at det er mulig å stille de samme spørsmålene til mange personer. På denne måten er det mulig å finne frem til likheter, forskjeller og sammenhenger. En ulempe er at det ikke er mulig å innhente utdypende informasjon gjennom dialog med lærerne. I frekvensanalysen registrerer vi hvor mange ganger de ulike alternativene forekommer. Frekvenstabellen er en tabell som viser hvor ofte et svar inntreffer. I denne undersøkelsen er vi særlig opptatt av å registrere aritmetisk gjennomsnitt (mean) og typetall (mode).

Faktoranalyse blir benyttet for å identifisere underliggende mønstre i datasettet. Metoden reduserer kompleksiteten i data ved å gruppere variabler som korrelerer sterkt med hverandre, slik at de kan representeres av et mindre sett av latente faktorer. For å

analysere datasettet har vi benyttet eksplorerende faktoranalyse. Det er en metode som brukes når vi ikke på forhånd vet hvilke faktorer som finnes i datasettet.

For å få en bedre forståelse av prosessen i Ung utopi gjennomførte vi i tillegg semistrukturerte intervjuer med noen av lærerne. Denne tilnærmingen ble valgt fordi det var viktig å ha mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål underveis i samtalen. På forhånd utviklet vi en intervjuguide som omfattet hovedtemaer vi ønsket å belyse. Vi ba deltakerne beskrive sine opplevelser med vekt på positive og eventuelle negative erfaringer fra de ble invitert til å være med i Ung utopi til de presenterte resultatene for sitt lokale kommunestyre. Vi var særlig opptatt av å finne ut hvilke faktorer lærerne vurderte som viktige for en vellykket gjennomføring av prosjektet, sett fra eget ståsted, elevenes, kommunestyrets og lokalsamfunnets perspektiv. Vi oppfordret lærerne til å beskrive noen viktige forbindelser mellom de ulike faktorene. Alle intervjuene ble gjennomført over Teams og transkribert direkte. Etter hvert intervju gjorde vi utfyllende notater som grunnlag for å reflektere over intervjuet og oppdage eventuelle mønstre på tvers av intervjuene. På denne måten fant vi frem til noen sentrale faktorer som deltakerne tok opp. På den ene siden var vi ute etter å finne det som var felles for de ulike intervjuene og på den andre siden oppdage forskjeller mellom dem. Notatene fra intervjuene brukte vi også til å identifisere forbindelser mellom våre funn og den teoretiske rammen for rapporten.

Oppsummering og korte kommentarer til resultatene av surveyundersøkelsen

Frekvensanalyse

Resultater surveyundersøkelse; (1 -svært uenig, 3 -nøytral og 5-svært enig)

Spørsmål 1 Det var lett å forstå hva prosjekt Ung utopi handlet om i informasjonen fra KLP

		Frekvens	Prosent
Valid	1,00	1	9,1
	3,00	2	18,2
	4,00	8	72,7
	Total	11	100,0

Mean: 3,5

Mode:4

Med mean (gjennomsnitt) 3,5 mode (typetall) 4 og 72,7% på den positive siden av skalaen viser det at lærerne var fornøyde med den informasjonen som ble gitt på forhånd fra KLP.

Spørsmål 2 Det var stort engasjement fra kommunen da skolen ble valgt ut til å delta i Ung utopi

		Frekvens	Prosent
Valid	1,00	2	18,2
	2,00	3	27,3
	3,00	5	45,5
	4,00	1	9,1
	Total	11	100,0

Mean : 2,5

Mode: 3

Når det gjelder kommunens engasjement viser svarene at bare 9,1% av lærerne svarer positivt. Lærerne opplevde med andre ord ikke stort engasjement fra kommunen i starten av Ung utopi. Gjennomsnitt 2,5 og typetall 3 understreker denne tendensen.

Spørsmål 3 Det var stort engasjement fra skoleledelsen om prosjektet ved oppstart

		Frekvens	Prosent
Valid	1,00	2	18,2
	2,00	2	18,2
	3,00	1	9,1
	4,00	1	9,1
	5,00	5	45,5
	Total	11	100,0

Mean: 3,5

Mode: 5

Mer engasjement hos skoleledelsen, 54% av svarene på positiv side av skalaen. Typetall 5 viser at lærerne hadde en positiv oppfatning av skoleledelsens engasjement.

Spørsmål 4 Det har vært stort engasjement blant elevene om prosjektet pga tur til Oslo

		Frekvens	Prosent
Valid	3,00	1	9,1
	4,00	4	36,4
	5,00	6	54,5
	Total	11	100,0

Mean: 4,5

Mode: 5

Veldig stort engasjement fra elevene vedrørende turen til Oslo. 90.9% svar fra lærerne på positiv side av skala. Typetall 5 og gjennomsnitt 4,5 viser at turen til Oslo utgjorde en viktig del av motivasjonen til elevene.

Spørsmål 5 Det har vært stort engasjement blant elevene i arbeidet med verdiverksted (Sokratisk dialog)

		Frekvens	Prosent
Valid	2,00	1	9,1
	3,00	3	27,3
	4,00	6	54,5
	5,00	1	9,1
	Total	11	100,0

Mean: 3,6

Mode: 4

63,6% svar på positiv side av skalaen når det gjelder lærernes oppfatning av elevenes engasjement vedrørende verdiverksted (Sokratisk dialog) .

Spørsmål 6 Det har vært stort engasjement blant elevene i arbeidet med prosjektutvikling (Open space)

		Frekvens	Prosent
Valid	2,00	1	9,1
	3,00	4	36,4
	4,00	1	9,1
	5,00	5	45,5
	Total	11	100,0

Mean: 3,9

Mode: 5

Litt lavere engasjement når det gjelder prosjektutvikling enn verdiverksted. 54,6% svar på positiv side av skala når det gjelder lærernes oppfatning av elevenes engasjement vedrørende prosjektutvikling (Open space). Typetall 5 viser likevel at arbeidsformen ble svært godt mottatt i de fleste klassene.

Spørsmål 7 Det har vært stort engasjement blant elevene i forbindelse med presentasjon for kommunestyret

		Frekvens	Prosent
Valid	2,00	1	9,1
	4,00	4	36,4
	5,00	6	54,5
	Total	11	100,0

Mean: 4,3

Mode: 5

Arbeidet med å presentere resultatene for kommunestyret var svært engasjerende for elevene, 90,9% av lærerne svarer på positivt, med typetall 5.

Spørsmål 8 Det digitale kurset for lærere var informativt og nyttig for å forstå mål og innhold i prosjekt Ung utopi

		Frekvens	Prosent
Valid	1,00	1	9,1
	3,00	2	18,2
	4,00	5	45,5

Mean: 3,8

Mode: 4

	5,00	3	27,3
	Total	11	100,0

Det digitale kurset for lærer ble oppfattet som nyttig av 72,8% av lærerne. Typetall 4 viser at de fleste var godt fornøyd. 3 skoler var svært godt fornøyd (skår 5) mens 1 skole var misfornøyd (skår 1)

Spørsmål 9 Lærersamlingen på Gardermoen var veldig klargjørende for innholdet i turen til Oslo

		Frekvens	Prosent
Valid	3,00	2	18,2
	4,00	2	18,2
	5,00	7	63,6
	Total	11	100,0

Mean: 4,5

Mode: 5

Den fysiske samlingen på Gardermoen ble veldig godt mottatt av lærerne. 81,8 % var positiv til at samlingen var klargjørende for turen til Oslo. Typetall 5 viser at majoriteten av lærerne fikk god og tilstrekkelig informasjon om turen.

Spørsmål 10 Lærersamlingen på Gardermoen var veldig klargjørende for den praktiske gjennomføringen av metoden i klassen

		Frekvens	Prosent
Valid	3,00	2	18,2
	4,00	2	18,2
	5,00	7	63,6
	Total	11	100,0

Mean: 4,5

Mode: 5

Samlingen på Gardermoen ble veldig også vurdert som veldig nyttig av lærerne med hensyn til praktisk gjennomføring av prosjektet. 81,8 % var positiv til at samlingen var klargjørende for den praktiske gjennomføringen i klassen.

Spørsmål 11 Elevene delte lett fortellinger i klassen

		Frekvens	Prosent
Valid	2,00	1	9,1
	3,00	2	18,2
	4,00	4	36,4
	5,00	4	36,4
	Total	11	100,0

Mean: 4,0,

Mode: 4

72,8% av lærerne har svart at det var lett å for elevene å dele fortellinger i klassen. Resultatene viser at selv om det er spredning i skår, er bare 9,1% av resultatene moderat negativ.

Spørsmål 12 Prosessen med å bli enige om felles verdier gikk veldig bra

		Frekvens	Prosent
Valid	3,00	2	18,2
	4,00	4	36,4
	5,00	5	45,5
	Total	11	100,0

Mean: 4,4

Mode: 4

Prosessen med å bli enige om felles verdier gikk fint for 81,9% av klassene, ifølge lærerne. Typetall 5 indikerer at elevene i de fleste klassene var engasjert i dialogen.

Spørsmål 13 Kunst og kultur er viktig for å stimulere elevenes kreativitet

		Frekvens	Prosent
Valid	3,00	1	9,1

	4,00	5	45,5
	5,00	5	45,5
	Total	11	100,0

Mean: 4,4

Mode: 4 og 5

At kunst og kultur stimulerer elevenes kreativitet er 91% av lærerne enige om. Her er det ingen som er nøytral eller negativ, alle er enige om at kunst og kultur er viktig.

Spørsmål 14 Det gikk veldig bra å utvikle konkrete prosjekter med forankring i verdiene

		Frekvens	Prosent
Valid	3,00	3	27,3
	4,00	4	36,4
	5,00	4	36,4
	Total	11	100,0

Mean: 4,1

Mode: 4

Arbeidet med å utvikle konkrete prosjekter med basis i verdiene gikk fint ifølge 72,8% av lærerne. Det er ingen svar på negativ side av skalaen.

Spørsmål 15 Det var enkelt å få avtale om møte med ordfører/kommunestyre

		Frekvens	Prosent
3,00	4	36,4	
4,00	4	36,4	
5,00	3	27,3	
Total	11	100,0	

Mean: 3,9

Mode: 3-4

Det gikk greit å avtale møte med kommunen for å presentere elevenes arbeid med Ung utopi og konkrete prosjektideer. 63,7 av lærerne svarte positivt, ingen svar på negativ side og typetall 3 og 4 viser at prosessen med å finne tid for møte fungerte ok.

Spørsmål 16 Alle elevene var med på presentasjonen for kommuneledelsen

		Frekvens	Prosent
Valid	1,00	4	36,4
	2,00	2	18,2
	5,00	5	45,5
	Total	11	100,0

Mean: 3,0

Mode: 5

Når det gjelder spørsmålet om alle elevene var med i presentasjonen deler svarene seg i to, i halvparten av skolene var alle med 45,5%, i den andre halvparten var det noen elever som var med å presenterte prosjekter for kommunen. Ingen svarte skår 3, dvs nøytral.

Spørsmål 17 Presentasjonen ble godt mottatt av kommuneledelsen

		Frekvens	Prosent
Valid	2,00	1	9,1
	4,00	1	9,1
	5,00	9	81,8
	Total	11	100,0

Mean: 4,6

Mode: 5

Kommuneledelsen var veldig positive til presentasjonen av elevenes prosjekter, 90,9%. Typetall 5 viser at nesten alle skolene var veldig tilfreds med møtet med kommunen.

Spørsmål 18 Elevenes initiativ ble fulgt opp på en måte der de ble inkludert i prosessen

		Frekvens	Prosent
Valid	1,00	3	27,3
	2,00	2	18,2

Mean: 2,7

Mode: 1

	3,00	2	18,2
	4,00	3	27,3
	5,00	1	9,1
	Total	11	100,0

Oppfølgingen av elevenes prosjekter fikk en mye lavere skår enn vurderingen av mottakelsen i kommunen. Bare 9,1% av lærerne var veldig godt fornøyd med oppfølgingen, totalt på positiv side av skalaen 36,4%. Typetall 1 indikerer laer oppfølging fra kommunens side.

Spørsmål 19 Ung utopi har ført til økt fremtidsoptimisme hos elevene

		Frekvens	Prosent
Valid	1,00	1	9,1
	3,00	7	63,6
	4,00	3	27,3
	Total	11	100,0

Mean: 3,1

Mode: 3

På spørsmålet om Ung utopi har ført til økt tro på fremtiden hos elevene er svarene lite oppløftende. 27,3% svarer på positiv side. At typetallet er 3 indikerer at lærerne ikke anser at Ung utopi har hatt stor påvirkning på elevenes fremtidsoptimisme.

Spørsmål 20 Ung utopi har bidratt til å konkretisere læreplanens mål om demokratisk deltagelse

		Frekvens	Prosent
Valid	3,00	4	36,4
	4,00	4	36,4
	5,00	3	27,3
	Total	11	100,0

Mean: 3,9

Mode: 3 og 4

Prosjektet Ung utopi har hatt positiv innvirkning på lærernes undervisning når det gjelder å vise demokratisk deltakelse gjennom praktiske eksempler. 63,7% av lærerne svarer positivt. Ingen svar på negativ side av skalaen.

Spørsmål 21 Jeg vil bruke metodene fra deltakelse i Ung utopi i min undervisning i fremtiden

		Frekvens	Prosent
Valid	3,00	1	9,1
	4,00	5	45,5
	5,00	5	45,5
	Total	11	100,0

Mean: 4,4

Mode: 4

Når det gjelder lærernes vurdering av fremtidig bruk av metodene brukt i Ung utopi er svarene svært positive. 91% svarer positivt. Det betyr at metoden Ung utopi blir vurdert som et interessant og nyttig bidrag i pedagogisk sammenheng.

Faktor analyse:

Gjennom faktoranalysen identifiserer vi strukturer i dataene der vi avdekker underliggende dimensjoner som ikke er direkte observerbare. Metoden gjør det mulig å definere grupper av variabler som samvarierer og som dermed kan representeres av en felles faktor. Ved å redusere antall observerte variabler til et mindre sett med faktorer får vi frem noen fellestrekk som karakteriserer svarene. Selv om faktoranalysen ikke sier noe om årsakssammenhenger, gir den interessant informasjon om mønstre i dataene. Faktoranalyse blir ofte betegnet som en blanding av vitenskap og kunst. Resultatene kan dermed i liten grad generaliseres, de sier bare noe om et bestemt datasett i en bestemt sammenheng. Utfordringen er å vurdere om tolkningen av faktorene gir mening. I vår eksplorative dataanalyse utkrystalliserte det seg fire faktorer.

Faktor 1. De motiverte og aktive

Samvariasjon mellom følgende spørsmål: Spørsmål 5. Det har vært stort engasjement blant elevene i arbeidet med Verdiverksted (Sokratisk dialog). Spørsmål 6. Det har vært stort engasjement blant elevene i arbeidet med Prosjektutvikling (Open space). Spørsmål 16. Alle elevene var med på presentasjonen for kommuneledelsen. Spørsmål 21. Jeg vil bruke metodene fra deltakelse i Ung utopi i min undervisning i fremtiden

Kommentar:

En rimelig tolkning av Faktor 1 er at lærere som erfarer at elevene blir motivert og engasjert i arbeidet med Utopiverksted blir inspirert til å bruke metoden i undervisningen også i fremtiden. Som nevnt i beskrivelsen av metoden har vi ikke grunnlag for å si hva som er årsak og hva som er virkning. Hvor mange av skolene/lærerne som tilhører faktor 1 er det heller ikke mulig å fastslå. Det vi kan si er at en vellykket gjennomføring i klassen samvarierer med at lærerne ønsker å eksperimentere videre med bruk av de ulike dialogmetodene i sin undervisning.

Faktor 2. De demokratisk involverte

Vi fant også samvariasjon mellom følgende spørsmål: Spørsmål 2. Det var stort engasjement fra kommunen da skolen ble valgt ut til å delta i Ung utopi. Spørsmål 3. Det var stort engasjement fra skoleledelsen om prosjektet ved oppstart. Spørsmål 16. Alle elevene var med på presentasjonen for kommuneledelsen. Spørsmål 18. Elevenes initiativ ble fulgt opp på en måte der de ble inkludert i prosessen.

Kommentar:

Sammenhengen mellom engasjement og det å bli hørt og tatt hensyn til virker intuitivt meningsfull. At kommuner som viser engasjement er knyttet sammen med skoleledelsens engasjement og elevenes motivasjon til å presentere sine prosjektforslag for kommunen virker rimelig. Når felles engasjement utvikles gir det mening at kommunen også følger opp samarbeidet med skolen. At engasjement henger sammen med aktivt nærdemokrati er også rimelig.

Faktor 3. De pedagogisk fokuserte

Samvariasjon mellom følgende spørsmål: Spørsmål 2 Det var stort engasjement fra kommunen da skolen ble valgt ut til å delta i Ung utopi. Spørsmål 6. Det har vært stort engasjement blant elevene i arbeidet med Prosjektutvikling (Open space). Spørsmål 8. Det digitale kurset for lærere var informativt og nyttig for å forstå mål og innhold i prosjekt Ung utopi. Spørsmål 20 Ung utopi har bidratt til å konkretisere læreplanens mål om demokratisk deltakelse.

Kommentar:

Det er interessant å registrere samvariasjonen mellom opplevelsen av at det digitale møtet med fokus på teoretisk kontekst og overordnede problemstillinger var nyttig og i samsvar med den overordnede læreplanens mål om demokrati. Målsetningene om bærekraft, demokrati og livsmestring i den overordnede læreplanen blir meningsfull i lys av de utfordringene samfunnet står overfor. At denne sammenhengen er særlig sterk hos lærere som opplever engasjement blant elevene er også rimelig. For å skape en læringsarena der elevene får oppleve nærdemokrati i praksis er kommunen en viktig medspiller.

Faktor 4. De fremtidsoptimistiske

Samvariasjon mellom følgende spørsmål: Spørsmål 11 Elevene delte lett fortellinger i klassen. Spørsmål 12. Prosessen med å bli enig om felles verdier gikk veldig bra. Spørsmål 18. Elevenes initiativ ble fulgt opp på en måte der de ble inkludert i prosessen. Spørsmål 19. Ung utopi har ført til økt fremtidsoptimisme hos elevene

Kommentar:

Sammenhengen mellom opplevelsen av å bli hørt og å ha innflytelse på prosessene i lokalsamfunnet er intuitivt meningsfull i sammenheng med å utvikle et mer positivt syn på fremtiden. Medbestemmelse gir medansvar og medansvar samvarierer med økt engasjement. Det vil si at koblingen til at elevene var engasjert og aktivt med i fortellinger og prosessen med å bli enige om felles verdier.

Samlet vurdering

Etter å ha presentert og diskutert en rekke ulike tilnærminger til prosjektet Ung utopi skal vi i det følgende knytte det hele sammen og se nærmere på hvordan vi kan kommentere de innledende problemstillingene.

Vurdering av gjennomføringen av ung Utopi

Før vi går inn på de enkelte spørsmålene ser vi nærmere på hvordan Ung utopi ble gjennomført i praksis. Flere lærere uttrykte at de i starten hadde problemer med å forstå hva Ung utopi innebar, både for dem selv og for elevene. Noen opplevde at informasjonen fra KLP var for vag og lite konkret om mål og forventninger. Selv om ingen var svært fornøyd med informasjonen fra KLP, var det også få som var veldig misfornøyd (9,1 %). Totalt sett var 72,7 % fornøyd med informasjonen. Utover i prosjektet ble den positive holdningen tydeligere, særlig etter de digitale samlingene og den fysiske workshopen på Gardermoen som flere lærere mente var avgjørende for deres forståelse og motivasjon til å gjennomføre prosjektet med sine respektive klasser.

Når det gjelder informasjon og opplæring i metodene, var det en viss usikkerhet blant lærerne i starten. Det digitale kurset som ga en innføring i bakgrunnen for metodikken, ble godt mottatt av 72,8 % av lærerne. Videre ble den fysiske samlingen på Gardermoen vurdert som svært nyttig, der 81,8 % mente at den praktiske gjennomgangen var klargjørende for arbeidet.

Første del av Utopiverkstedet ble gjennomført på våren, mens elevene var i 6 klassetrinn. Andre del, med samling i Bjørvika fant sted på høsten. Da var elevene kommet i 7 klassetrinn. Det var med andre ord en sommerferie mellom del 1 og del 2. Etter at elevene kom tilbake til skolen etter prosjektarbeidet i Oslo, forberedte de en presentasjon av sine prosjekter for ordfører og kommunepolitikere. Dette skjedde sent på høsten eller like over nyttår. På den positive siden ser det ut til at pausen mellom de ulike fasene kan bidra til at elevene modnes og blir bedre rustet til å utvikle mer komplekse prosjekter. Samtidig pekes det på en utfordring med at avstanden mellom fasene kan føre til at verdiene fra første del må repeteres for å sikre kontinuitet. Forslaget om å strukturere prosjektet slik at vårsemesteret brukes til forberedelser og høstsemesteret til gjennomføring, har vist seg å være en god løsning for å sikre både modningstid og kontinuitet i arbeidet. En slik tilnærming kan også gi rom for mer tverrfaglig samarbeid og forankring i lokalsamfunnet, noe som styrker elevenes opplevelse av relevans og medvirkning. En lærer mente at tidsperspektivet godt kan være kortere for å holde engasjementet oppe.

En mulig forbedring kunne være å vurdere kortere intervaller mellom fasene for å opprettholde engasjementet, samtidig som man beholder refleksjonstiden som gir elevene mulighet til utvikling. Dette kan bidra til å styrke elevenes opplevelse av sammenheng i prosessen og sikre at de ikke mister momentum i arbeidet med prosjektet.

Bidrar Ung utopi til at barn og unge tenker mer over fremtiden og hvordan de har mulighet til å påvirke utviklingen av eget lokalsamfunn?

I en verden i stadig endring er det avgjørende at barn og unge engasjeres i spørsmål om fremtiden og deres egen mulighet til å påvirke samfunnet. Ung utopi har bidratt til å skape en arena der elever fra 7-klasse var med og utforsket ideer, uttrykte verdier og utviklet prosjekter for å påvirke samfunnsutviklingen. Ved å la barn og unge delta i slike initiativer stimuleres lysten til å bidra i å skape en bedre fremtid. Ung utopi har en intensjon om å utfordre lokalpolitikere og bidra til kommunenes planprosesser på en positiv måte. Intervjuene med lærerne viste at elevene var sterkt engasjerte gjennom hele prosessen og fremføringen av prosjektene ble godt mottatt av kommuneledelsen.

De kvantitative dataene bekrefter elevenes engasjement, spesielt under presentasjonen for kommunestyret, der 90,9 % av lærerne rapporterer høy grad av engasjement hos elevene. Lærerne trekker frem at metodene som inngår i Ung utopi fremmer inkludering uavhengig av elevenes forutsetninger. Samlet sett viser vurderingen at prosjektet har lyktes i å engasjere elever ved å skape en verdifull læringsarena, den viser også at det er utfordringer knyttet til å sikre en systematisk forankring i kommunale prosesser.

Survey undersøkelsen og intervjuene med lærerne viser at det er en svakere samvariasjon mellom elevenes engasjement og kommunens faktiske oppfølging, noe som kan indikere at ungdommens initiativ ikke i tilstrekkelig grad resulterer i konkrete tiltak fra politisk hold. Surveyundersøkelsen viser at kommunens engasjement var lavt i starten, men at det økte noe etter hvert. For at barn og unge skal oppleve å ha reell innflytelse, bør det etableres sterkere strukturer for oppfølging og tettere samarbeid mellom skolen og kommunen. En betydelig utfordring er dermed å bidra til en god oppfølging. Lærerne svarer (63,7%) at arbeidet med Ung utopi har gitt elevene en bedre forståelse av demokrati og demokratiske prosesser.

Når barn og unge blir invitert til å delta i kreative prosesser der de aktivt må tenke på hvordan deres nærmiljø kan forbedres, utvikles en større bevissthet rundt hvilke muligheter og utfordringer som finnes. Gjennom kunst og kultur får de et rom for å utforske ideer, uttrykke meninger og formulere visjoner for hvordan deres lokalsamfunn kan se ut i fremtiden.

Faktoranalysen viser at flere av spørsmålene knytter seg sammen og viser at det finnes en gruppering som er relevante for spørsmålet om engasjement og påvirkning av lokalsamfunnet som vi gitt betegnelsen Faktor 1 «De motiverte og aktive». Denne gruppen kjennetegnes av

samvariasjon mellom følgende spørsmål: Spørsmål 5. Det har vært stort engasjement blant elevene i arbeidet med Verdiverksted (Sokratisk dialog). Spørsmål 6. Det har vært stort engasjement blant elevene i arbeidet med Prosjektutvikling (Open space). Spørsmål 16. Alle elevene var med på presentasjonen for kommuneledelsen. Spørsmål 21. Jeg vil bruke metodene fra deltakelse i Ung utopi i min undervisning i fremtiden. Som nevnt tidligere vet vi ikke hvor mange som tilhører denne gruppen men det er interessant at faktoranalysen viser en slik sammenheng.

Bidrar deltakelse i Ung utopi til å styrke ungdommens fremtidstro og utfordre lokalpolitikere?

Deltakelse i Ung Utopi hadde som formål å styrke ungdommens tro på fremtiden. I en tid preget av klimakrise, sosiale ulikheter og teknologiske endringer kan mange unge føle på usikkerhet om hva fremtiden vil bringe. Gjennom kreative prosjekter hvor de får være med å forme løsninger, kan de utvikle en større tro på at endring er mulig, og at de selv kan være en del av denne endringen. Ung utopi skulle engasjere barn og ungdom til å utfordre lokalpolitikere.

Erfaringene fra gjennomføringen av Sokratisk dialog, viser at metoden fungerte svært godt og bidro til både engasjement, refleksjon og inkludering. 63,6% svar på positiv side og 9,1% på negativ side av skalaen når det gjelder lærernes oppfatning av elevenes engasjement viser at elevene gjennomgående var aktivt med i prosessen med å finne frem til felles verdier gjennom egne fortellinger. Dialogen mot felles verdier gikk fint for 81,9% av klassene. Typetall 5 indikerer at de fleste klassene var engasjert i dialogen. Lærerne opplevde at det var lett å få elevene med i prosessen, da dialogen tok utgangspunkt i deres egne erfaringer. Dette senket terskelen for deltakelse og skapte en trygg og inkluderende atmosfære.

Lærerne fremhevet betydningen av å skape en positiv stemning i klasserommet, blant annet ved å spille musikk og legge til rette for en avslappet atmosfære. Dette gjorde at elevene følte seg komfortable slik at de delte personlige historier om gode opplevelser i sitt lokalmiljø. Hele 72,8 % av lærerne rapporterte at det gikk greit å dele fortellinger i klassen, og 63,6 % av elevene viste stort engasjement i arbeidet med å finne frem til felles verdier gjennom dialogen. Videre svarte 81,9 % av lærerne at prosessen med å bli enige om felles verdier gikk veldig bra. Uforutsigbarheten i hvilke fortellinger som ville komme frem, bidro også til at prosessen opplevdes som engasjerende og dynamisk.

I intervjuene utdypet lærerne at metoden var særlig verdifull fordi den engasjerte elevene i flere ferdigheter samtidig – de snakket, lyttet, skrev og reflekterte over egne og andres erfaringer. Denne tilnærmingen gjorde at elevene fikk en dypere forståelse av verdiene de diskuterte, samtidig som de utviklet sin evne til å sette ord på egne tanker og

perspektiver. Prosessen skapte også et inkluderende læringsmiljø, der alle elever kunne bidra uavhengig av faglig nivå eller funksjonsevne.

Flere lærere uttrykte at de var svært fornøyde med å kunne bruke den Sokratiske dialogen i ulike sammenhenger, de opplevde at metoden var en engasjerende og morsom måte å arbeide med verdier på. Samtidig påpekte noen at det kan være utfordrende å få elever på 6. og 7. trinn til å reflektere og uttrykke seg åpent, ettersom de er i en overgangsfase mot ungdomsårene. Prosessen med å utforske verdier gjennom fortellinger ble derfor sett på som en modningsprosess, der elevene gradvis utviklet en dypere forståelse av egne og andres perspektiver.

En av de største styrkene ved metoden var at elevene fikk muligheten til å koble sine egne erfaringer til mer abstrakte verdier. Dette gjorde refleksjonene mer relevante og personlige, noe som igjen førte til økt engasjement. Samtidig understreket lærerne viktigheten av pedagogisk erfaring i gjennomføringen – uten en bevisst tilnærming kunne prosessen bli mer overfladisk.

Oppsummert viser erfaringene fra den Sokratiske dialogen var en engasjerende og effektiv metode for å skape refleksjon og forståelse blant elevene. Metoden la til rette for deltakelse fra alle, samtidig som den utfordret elevene til å tenke kritisk og utvikle verdibevissthet. Selv om noen elever trengte tid til å modnes inn i prosessen, og lærernes erfaring spilte en viktig rolle for gjennomføringen, var den generelle opplevelsen svært positiv. Sokratisk dialog fremstår derfor som en verdifull arbeidsmåte i Ung utopi, med potensial til å styrke både elevenes refleksjonsevne og deres forståelse av verdier i samfunnet.

Faktoranalysen etablerer at faktor 4 som vi har betegnet «De fremtidsoptimistiske». Her finner vi en relasjon mellom følgende spørsmål: Spørsmål 11 Elevene delte lett fortellinger i klassen. Spørsmål 12. Prosessen med å bli enig om felles verdier gikk veldig greit viser samvariasjon med følgende spørsmål. Spørsmål 18. Elevenes initiativ ble fulgt opp på en måte der de ble inkludert i prosessen. Spørsmål 19. Ung utopi har ført til økt fremtidsoptimisme hos elevene. Et viktig kjennetegn ved De fremtidsoptimistiske er at prosjektene til elevene ble fulgt opp i kommunen. Denne faktoren er interessant men den er neppe særlig stor fordi surveyundersøkelsen viser at bare 36,4% av respondentene svarte positivt på spørsmålet om kommunen fulgte opp elevenes initiativ. Dette resultatet stemmer med at respondentene i undersøkelsen svarte at Ung utopi i liten grad har ført til økt fremtidsoptimisme hos elevene (27,3 %).

Hvordan kan kunst og kultur styrke barns evne til å forestille seg en fremtid de ønsker seg?

Noe av det som gjør Ung utopi unikt er bruken av kunst og kultur som inspirasjon for barn og unge til å utvikle kreative og spennende fremtidsrettede prosjekter. Kunst har evnen til å utfordre etablerte normer, skape nye perspektiver og gi rom for å drømme stort. Gjennom kunstneriske uttrykk som teater, visuell kunst, musikk og fortelling kan unge eksperimentere med alternative fremtider og utforske hvilke løsninger som kan fungere. Surveyundersøkelsen viser at 91% av lærerne var enige om at kunst og kultur bidrar til å stimulere elevenes kreativitet.

Noen av lærerne påpekte at elevenes opplevelser i sommerferien hadde hatt positiv innvirkning på deres evne til å dele erfaringer. De var også samstemte i at turen til Oslo hadde vært en stor opplevelse for elevene. Mange hadde aldri reist med fly eller tog og hadde aldri overnattet på hotell. Besøkene på Munchmuseet, Deichman Bjørvika og Den norske opera og ballett var interessante og minnerike opplevelser for elevene. Den ene klassen mente at besøket på operaen der de fikk oppleve ballettdansere i aksjon var mest spennende. Andre nevnte at å se Munchs «Skrik» på ekte var en stor opplevelse siden de hadde snakket kunstverket flere ganger opp igjennom i undervisningen. Å ta del i kunst og kultur inspirerer og åpner for drømmer og større perspektiver, og fungerer dermed som katalysator for kreativitet og refleksjon. En av lærerne sa at fremtidstreet de hadde laget på Deichman Bjørvika var et fint konkret og håndfast resultat de kunne ta med seg og bruke i etterkant.

Selv om lærerne uttrykte tvil om hvorvidt besøkene på de nasjonale kulturinstitusjonene hadde bidratt til utviklingen av prosjektideer var de enige om at de gjorde turen til Oslo begivenhetsrik. Å reise til Oslo og oppholde seg der i noen dager var noe elevene gledet seg veldig til, og som skapte gode og meningsfulle minner. I elevenes verden var det mye nytt, som å ta tog og bo på hotell, og besøke store kulturinstitusjoner. På samme måte som at opplevelser som dette kan åpne opp for nye perspektiver på verden og ens plass i den, kan det også følge skyggesider som for eksempel at aktivitetene kunne ta fokus bort fra prosjektarbeidet. Å bli plukket ut til å delta i Ung utopi førte til at elevene kjente på forventninger til det å skulle skape nye prosjekter og produsere noe konkret i løpet av den korte tiden i Oslo. Derfor var det fint å kunne bruke tiden etter reisen til å utvikle prosjektene videre da de var tilbake i hjemkommunen over lengre tid frem mot presentasjon. En av lærerne forteller at elevene skrev om Oslosturen i ettertid som tekst, og det store fokuset hos elevene i tekstene er opplevelsene gjennom besøkene hos de 3 kulturinstitusjonene. Å arbeide med tekst på denne måten gir en oppfølging og bearbeiding av erfaringene til å kunne bruke det som inspirasjon i prosjektutviklingen videre.

Hvordan kan barn og unges verdier og aktiviteter bidra i kommunens planarbeid på en hensiktsmessig måte?

For at barn og unges verdier og aktiviteter skal kunne bidra i kommunens planarbeid på en hensiktsmessig måte, må det legges til rette for reell medvirkning. Ungdomsråd, medvirkningsprosesser og åpne dialogmøter er viktige verktøy, men ofte må også nye metoder tas i bruk. Noen av lærerne syntes det var noe mer utfordrende å arbeide med prosjekter og "Open space"-metoden enn arbeidet med verdiene, utfordringen lå i å få elevene til å løfte blikket og reflektere over hva framtiden betyr i lys av dagens viktige temaer. Likevel mente de fleste at det å inkludere verdier i prosjektutviklingen gikk overraskende greit. Surveyundersøkelsen viser at arbeidet med å utvikle konkrete prosjekter med basis i verdiene gikk fint ifølge 72,8% av lærerne. Det er ingen svar på negativ side av skalaen.

Tolvåringer har oftere fokus på de nære ting her og nå, derfor er det viktig å bidra til at elevene utvikler evne til å forestille seg framtidsvisjoner. En læreren ønsket på samme tid at framtidsvisjonene elevene kom opp med skulle være realistiske og ivareta de verdiene de hadde identifisert, slik at det ikke bare ble fantasifulle eventyr. Et sentralt moment ble da å balansere styringen av prosessen slik at elevenes idéer fortsatt var deres egne, men at de også var klar over hvilke fokusområder som gjelder for politisk ledelse i kommunen. En lærer fortalte at før de reiste til Oslo ble ordføreren invitert til å snakke om kommunens planer og hva som manglet på agendaen. I tillegg ble en ekspert på sentrumsutvikling invitert for å gi elevene ulike perspektiver på hva som er viktig for framtiden. Elevene fikk for eksempel større forståelse for hvilke prognoser som forelå av fødselsrater og bosetningsmønstre i nærområde/regionen, og de snakket om klima og andre relevante faktorer. Målet var å gi elevene ulike vinkler på framtidsvisjoner som politikerne kunne ta på alvor.

En av lærerne mente at deler av lokalitetene i Munchmuseet var lite egnet til konsentrasjon om gruppearbeidet under Open space sekvensen. Mange grupper hadde fått tildelt godt egnede møterom, grupperom og korridorlokaler, mens noen av klassene ble for eksempel sittende i en trapp. Rommet som fremføringen i plenum fant sted i var veldig godt egnet og elevene syntes den delen var veldig bra.

For mange barn og unge kan det være vanskelig å uttrykke seg i formelle politiske settinger, men gjennom kunst kan de kommunisere sine verdier og ideer på en mer intuitiv og emosjonell måte. Dette gir en dypere forståelse av hvilke saker som engasjerer dem, og hvordan de ser for seg et bedre samfunn. I tillegg kan kunst og kultur fungere som en bro mellom generasjoner, der voksne får innblikk i de unges verden på en mer sanselig og umiddelbar måte.

Ved å presentere prosjektideene for politikere skulle politikerne bli utfordret til å tenke gjennom og inkludere i planleggingen behov og verdier de yngre generasjonene har. Et viktig poeng i Ung utopi var at elevenes arbeid i Utopiverkstedet skulle presenteres for ordfører og kommunestyret i den kommunen skolen tilhørte. Møtet var avtalt med KLP på forhånd slik at kommunens politikere var kjent med prosjektet.

I intervjuene med lærere kom det frem at elevene hadde arbeidet svært godt med prosjektideene og at de så frem til å presentere dem for politikerne i kommunen. På den ene skolen var ordfører og noen fra kommunestyret godt orientert og var klare til å ta imot elevene. Lærer hadde i tillegg kontaktet ordføreren på forhånd og orientert om meningen med prosjektet. Ordfører har virkelig tatt innspillet på alvor, men også påpekt at politiske prosesser tar tid. Det er viktig at barn lærer at slike politiske beslutninger og planer ikke gir umiddelbare resultater, men at man kan være en involvert del av en prosess mot felles mål.

Etter at elevene la frem deres ideer, hørte de ikke så mye med en gang. Men før jul kom dialogen i gang. klassen har vært i møter med kommunen nå på nyåret hvor kommunen konkluderte med å ta med seg noen av prosjektene videre. Rådmannen har nå fått i oppdrag å sette ned en komité bestående av skoleledere, ungdomsrådet og rektorer for å drøfte interessene og behovene i prosjektet. De skal komme med en analyse til ordføreren om prosjektgruppen, kostnadsnivå og andre relevante faktorer, som deretter skal opp igjen i kommunestyret.

En annen skole hadde problemer med å få avtalt tid til å møte ordfører som virket lite informert om Ung utopi. Elevene fra begge skolene fikk mye skryt av kommunepolitikere for god fremføring og spennende prosjektideer. Den samme gode mottakelsen hos kommuneledelsen var felles for de fleste skolene. Kommuneledelsen var veldig positive til presentasjonen av elevenes prosjekter i 90,9% av skolene,

Det er viktig at elevene opplever at deres engasjement og innsats blir tatt på alvor, som betyr mer enn å få applaus fra politikerne og andre deltakere. Selv om dette var en positiv opplevelse, er det viktig å følge opp prosjektene og initiativene for å sikre at elevene føler at deres bidrag har en reell betydning. Utfordringen, ifølge lærerne, er hva som skjer videre, vil elevenes forslag til utvikling av kommunen bli tatt hensyn til kommunens planer eller blir de bare plassert i «en skuff».

Ved den skolen der ordfører var godt orientert opplevde elevene å bli tatt på alvor og rådmann følger opp samarbeidet med skolen. Ved den andre skolen har læreren ikke hørt mer fra kommuneledelsen og forslagene fra elevene ser ikke ut til å bli fulgt opp.

Et konkret tiltak kan være å integrere kunstprosjekter i planleggingsprosesser, hvor unge får muligheten til å uttrykke sine behov gjennom kreative medier. En annen metode er deltakende budsjettering, der unge får være med på å bestemme hvordan midler skal brukes i kommunen. På denne måten sikres det at deres perspektiver blir en reell del av planleggingen, og ikke bare en symbolsk gest.

Ved å inkludere barn og unge i kommunens planprosesser på en systematisk og meningsfull måte, kan samfunnet utvikles i tråd med de verdiene og ønskene som faktisk eksisterer blant

den oppvoksende generasjonen. Dette vil ikke bare styrke unges fremtidstro, men også gi samfunnet bedre løsninger som er bærekraftige på lang sikt.

Fra faktoranalysen ser vi at faktor 2 «De demokratisk involverte», kjennetegnet ved samvariasjon mellom spørsmål 2. Det var stort engasjement fra kommunen da skolen ble valgt ut til å delta i Ung utopi. Spørsmål 3. Det var stort engasjement fra skoleledelsen om prosjektet ved oppstart. Spørsmål 16. Alle elevene var med på presentasjonen for kommuneledelsen. Spørsmål 18. Elevenes initiativ ble fulgt opp på en måte der de ble inkludert i prosessen. Resultatet viser at for å lykkes med å utvikle elevenes demokratiske holdninger og verdier er samspillet mellom skolen og samfunn helt avgjørende.

Konklusjon

Ung utopi viser hvordan barn og unge kan spille en aktiv rolle i å forme fremtidens lokalsamfunn. Gjennom kunst, kultur og deltakelse får de en plattform for å reflektere over fremtiden, utfordre politikere og formulere verdier som er viktige for dem. Prosjektet kan styrke ungdommens fremtidstro og bidra til en mer inkluderende og demokratisk samfunnsutvikling. Når unges stemmer blir hørt og tatt på alvor, skaper det en bedre fremtid – ikke bare for dem, men for hele samfunnet.

Det å delta i Ung utopi har vært veldig positivt, for både lærer og elever. Læreren har fått en metode som gjør det mulig å konkretisere målene i den overordnede læreplanen vedrørende demokrati, bærekraft og livsmestring gjennom undervisning som tar utgangspunkt i elevenes egne erfaringer. Alle lærerne mener Ung utopi inneholder metoder som er praktisk anvendelig i mange sammenhenger. De mente også at metoden oppleves som fleksibel slik at den åpner for muligheter til tilpasning avhengig av lærer og elevgruppen. Det må være opp til lærerens profesjonsskjønn å best tilrettelegge for elevene.

For at prosjektet Ung utopi skal bli vellykket kreves det i tillegg til god informasjon til lærere og elever at rektor og andre impliserte i skolen har god kunnskap om intensjonene bak prosjektet og er motivert for å legge til rette for en best mulig gjennomføring. Læreren trenger en kontaktperson i kommunen.

Når det gjelder målet om å lære elevene opp til demokratisk deltakelse er det mulighet for erfaringsbasert læring dersom kommunen viser interesse, tar initiativ og viser hvordan elevenes engasjement får betydning for utformingen av praktisk politikk. Dersom det motsatte skjer mente lærerne at elevene får negativ læring, det vil at de opplever at selv om de engasjerer seg så får det svært liten betydning for kommunens planer og handlinger. Resultatet kan bli at elevene opplever at det ikke nytter å delta og bidra. Hvis elevenes innsats ikke fører til konkrete resultater, kan det drepe motivasjonen

deres. Det er derfor viktig at politikerne viser at de bryr seg gjennom handling, ikke bare ord. Dette bidrar til å unngå apati og øker elevenes tro på at de kan ha en reell innflytelse.

Relevant i denne sammenhengen er Faktor 3. i faktoranalysen som vi har gitt betegnelsen «De pedagogisk fokuserte». Den viser en samvariasjon mellom følgende spørsmål: Spørsmål 2 Det var stort engasjement fra kommunen da skolen ble valgt ut til å delta i Ung utopi. Spørsmål 6. Det har vært stort engasjement blant elevene i arbeidet med Prosjektutvikling (Open space). Spørsmål 8. Det digitale kurset for lærere var informativt og nyttig for å forstå mål og innhold i prosjekt Ung utopi. Spørsmål 20 Ung utopi har bidratt til å konkretisere læreplanens mål om demokratisk deltakelse. Den gruppen som har gitt svar som knyttes sammen på denne måten kjennetegnes av et utvidet perspektiv som inkluderer interesse for den overordnede læreplanen, kunnskap om bakgrunnen for metoden og relasjoner til både elever og kommunen.

Rammeverk og råd for lokal gjennomføring av Ung utopi

Ut fra informasjonen om planleggingen, gjennomføringen, erfaringene fra selve prosessen i prosjektet vil vi i det følgende utforme en ramme for en gjenbrukbar metodikk for bruk av Utopiverksted kombinert med kunst og kultur i skolen.

Vi foreslår utforming av veiledningshefte supplert med informasjonsfilm for lærere, elever og kommuneledelse med beskrivelser av formål med metoden, positive potensialer samt en tydeliggjøring av roller og ansvar ved gjennomføring av Ung utopi lokalt.

Videre anbefaler vi kurs i gjennomføring av Utopiverksted for lærere, der de først blir introdusert for digitalt kurs om ideer og teorier som ligger til grunn for metoden, og en innføring i felles målsetninger med Overordnet læreplan. For å få fullt utbytte av arbeidsformen i Ung utopi er det nødvendig å ha tilstrekkelig innsikt og forståelse av de teoriene og filosofiske perspektivene som ligger til grunn for metoden. Den digitale delen kan suppleres med et asynkront digitalt tilbud bestående av fire videoer a 15 min, der hovedelementer i metoden blir presentert og diskutert.

Det er formålstjenlig å ha en lokalt/regionvis tilpasset fysisk samling der også lærere med tidligere erfaring fra gjennomføring av Ung utopi bidrar. På denne måten vil kunnskap og forståelse av Utopiverksted som metode spres og utvikles organisk gjennom samarbeidende nettverk. Tilbakemeldingene fra lærerne i Ung utopi som viste at det fysiske møtet på Gardermoen gjorde det lettere å forstå metodikken og hvordan arbeidet skulle gjennomføres praksis, tyder på at det kan være hensiktsmessig å ha en fysisk samling med vekt på de metodiske prosessene før metoden praktiseres. For lokale og regionale samlinger uten behov for overnatting kan lunsj til lunsj seminar være egnet med vekt på sokratisk dialog og verdiverksted på dag en, og Open Space prosjektutvikling med oppsummerende refleksjoner på dag to.

På lengre sikt vil det være aktuelt å utvikle et organisert nettverk av erfarne lærere som kan fungere som mentorer for nye lærere. Formålet er at de kan dele sine innsikter og gi praktiske råd, gi verdifulle tilbakemeldinger på de ulike delene av metoden, og bidra til relevant metodetilpasning.

For de som mener det kan være fordelaktig med praktisk erfaring før teorien bør ha mulighet til å koordinere med de som organiserer kurset lokalt og ivareta fleksibilitet ved å for eksempel invitere nye kursdeltakere inn i klasserommet til lærere med god erfaring med denne arbeidsformen.

Veiledningshefte

Heftet skal gi informasjon og veiledning som kan være nyttig i forbindelse med forberedelser, gjennomføring og etterarbeid ved praktisering av Ung utopi. Det er viktig at heftet gir rom for fleksibilitet og frihet til å tilpasse metodene etter behov. Heftet bør inneholde konkrete tips og ideer, men også oppfordre til improvisasjon basert på egenskaper ved elever, lærere og kommune. Heftet bør ha en del for lærere, en for elever, og en for kommuneledelse.

For lærere

Metodikken åpner for ulike tilnærminger til å anskueliggjøre og vise hvordan målene i den Overordnede læreplanen, som demokrati, livsmestring og bærekraft kan trekkes inn i undervisningen. Dette betyr at man kan oppfylle læreplanens krav på en mer integrert og helhetlig måte. På denne måten blir undervisningen mer praktisk og dermed mer engasjerende og relevant. Ved å bruke denne metodikken kan man lettere integrere flere fag i undervisningen, noe som vil bidra til en mer sammenhengende og helhetlig læring.

For elever

Gjennom aktiv deltakelse i Ung utopi vil elevene forstå de generelle målene i Overordnet læreplanen, demokrati, bærekraft og livsmestring, på en konkret måte. Ved at elevene deler deres perspektiv og meninger, bidrar de til å forme undervisningen og gjør den mer relevant og engasjerende for alle. Om elevene vil at noe spennende skal skje krever det innsats og engasjement fra deres side. Dermed vil de oppleve at det å være med å påvirke og skape endringer er motiverende. Det er også viktig at elevene blir introdusert for ulike måter å involvere lokalsamfunnet. Dette gir dem muligheten til å se hvordan deres innsats kan ha en positiv innvirkning både i og utenfor skolen. Gjennom aktiv deltakelse vil elevene utvikle viktige ferdigheter og oppleve at deres innsats har en reell betydning. Det de lærer gjennom aktiv deltakelse i Ung utopi kan de bruke i mange andre sammenhenger, noe som gjør det både interessant og spennende.

For kommune og kommuneledelse

For at målene i Ung utopi skal lykkes, er det avgjørende at kommunen og kommuneledelsen er med fra starten, og gir prioritet til samarbeidet med skolen. Kommunen kan bidra ved å komme på besøk til klassen og fortelle om hva de jobber med av viktige saker for barn og unge. På denne måten kan elevene bli inspirert til å utvikle nye tanker og ideer om fremtiden. Kommunen kan også bidra med å tilby lokale

opplevelser og kulturelle aktiviteter. Det finnes mange estetiske og inspirerende steder i landets kommuner. Dette gir elevene muligheten til å utforske og bli inspirert av lokal kultur. På denne måten utvikler de dypere forankring i nærmiljøet, noe som kan gi impulser til fremtidig bolyst. Ved at kommunen involverer lærere og elever aktivt i Ung utopi ved å gi dem ansvar, kan elevene oppleve at deres innsats har en reell betydning. Når elevene har lagt ned mye arbeid i prosjektet, og presentert dette for kommuneledelsen, er det viktig at politikerne og kommuneledelsen følger opp med konkrete handlinger og dermed viser at de tar elevene på alvor.

Kunst og kultur – lokal tilpasning

I Ung utopi er det sentralt å innpasse kunst og kultur i lokale og regionale sammenhenger. Eksempler på hvordan dette kan gjøres er å knytte det an til noen av aktivitetene i den kulturelle skolesekken, mot naturopplevelser lokalt, og gjennom å utforske kunst og kultur i nærmiljøet. For eksempel er noen kommuner del av en verdensarv, andre kommuner har flotte kulturminner og kulturhistoriske lokale tradisjoner.

Elevene vil i en lokal versjon av Ung utopi ha muligheten til å møtes for å utveksle erfaringer på tvers av forskjellige skoler innad i kommunen eller på tvers av flere kommuner innad i et fylke. Dette kan gjøres i kombinasjon med andre aktiviteter, som for eksempel leirskole i 7. trinn.

Informasjon, roller og ansvar

For å sikre at Ung utopi blir vellykket er det viktig at alle involverte parter er godt informert og engasjert. I den forbindelse kan følgende råd være nyttige: Sørg for at det er tydelige kommunikasjonslinjer mellom skolen og kommunen. Dette kan inkludere at læreren har en kontaktperson i kommunen. Det er hensiktsmessig med regelmessige møter og oppdateringer. Klargjør hvilke roller og ansvar hver part har i prosjektet. Dette inkluderer hva som forventes av lærere, skolesjefen og kommunen. Lærerne må ha nok tid og den veiledningen de trenger for å gjennomføre prosjektet. Dette kan inkludere ressurser som tid til planlegging og møter. En skriftlig avtale kan bidra til å unngå misforståelser. Det er viktig å arbeide for en felles forståelse av rammen for prosjektet, inkludert tidsplaner, formål og forventninger/avklaringer. Dette hjelper alle involverte med å forstå hva som skal oppnås og når.

For å holde alle parter oppdatert om fremdriften i prosjektet kan man sende ut nyhetsbrev, e-poster eller møter. Regelmessige oppdateringer bidrar til å opprettholde engasjementet og sikre at alle er informert. Det er viktig at kommunen viser at de

prioriterer prosjektet høyt. Dette kan gjøres ved å delta aktivt i møter (både før og etter prosjektet), gi tilbakemeldinger og vise interesse for elevenes arbeid.

Litteratur:

Costanza, Robert (2023): Addicted to Growth – Societal Therapy for a Sustainable Future, Routledge

NOU 2020:15 Det handler om Norge – Bærekraft i hele landet

Hertz, Norena (2021): The Lonely Century – How to Restore Human Connection in a World that's Pulling Apart, Random House

Rosa, Hartmut (2023): Best Account: Outlining a Systematic Theory of Modern Society in Reckwitz, A. and Rosa, H. (2023): Late modernity in Crisis, Polity

Seligmann, Martin (2003): Authentic Happiness: Using the New Positive Psychology to Realize Your Potential for Lasting Fulfillment, SP -publishing

Taylor, Charles (1991): The Ethics of Authenticity, Harvard University Press

Westoby and Dowling (2013): Theory and Practice of Dialogical Community Development – International Perspectives, Routledge

[Demokratilæring: om- gjennom- for | Dembra,](#)

[Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen | udir.no](#)

TUSEN TAKK TIL ALLE SOM HAR BIDRATT

Ung utopi har vært et unikt samarbeid på tvers av sektorer og institusjoner.

7 kommuner, barneskoler med lærere og 250 elever fra hele landet har bidratt.

Nord Universitet har hatt ansvar for den faglige delen av prosjektet.

I samarbeid med MUNCH, Den Norske Opera og Ballett og Deichman Bjørvika ble kunst og kultur som inspirasjon for å styrke de unges fantasi, forestillings- og formidlingsevne kunst og kulturopplevelser innlemmet i utopiverksted-metoden. De ga elevene to uforglemmelige dager i Bjørvika, Oslo i september 2024.

Lokalsamfunnsforeningen og Bjørvikaforeningen har bidratt med praktisk hjelp og råd, mens KLP har ledet prosjektet.